

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA LOMLOE

Centro educativo

Código	Centro	Concello	Ano académico
15025301	IES Arcebispo Xelmírez II	Santiago de Compostela	2023/2024

Área/materia/ámbito

Ensinanza	Nome da área/materia/ámbito	Curso	Sesións semanais	Sesións anuais
Educación secundaria obrigatoria	Xeografía e historia	3º ESO	3	105

Réxime

Réxime xeral-ordinario

Contido	Páxina
1. Introducción	3
2. Obxectivos e súa contribución ao desenvolvemento das competencias	5
3.1. Relación de unidades didácticas	7
3.2. Distribución currículo nas unidades didácticas	9
4.1. Concrecións metodolóxicas	33
4.2. Materiais e recursos didácticos	35
5.1. Procedemento para a avaliación inicial	36
5.2. Criterios de cualificación e recuperación	36
5.3. Procedemento de seguimento, recuperación e avaliación das materias pendentes	38
6. Medidas de atención á diversidade	38
7.1. Concreción dos elementos transversais	42
7.2. Actividades complementarias	43
8.1. Procedemento para avaliar o proceso do ensino e a practica docente cos seus indicadores de logro	43
8.2. Procedemento de seguimento, avaliación e propostas de mellora	44
9. Outros apartados	44

1. Introducción

1. INTRODUCCIÓN e CONTEXTUALIZACIÓN

1.1 CENTRO

Situado na periferia norte de Santiago de Compostela, abrangue unha extensa área que inclúe todas as parroquias situadas ao norte do concello, os alumnos procedentes do concello limítrofe de Trazo e igualmente case todo o alumnado do concello de Sigüeiro que pretende facer o bacharelato. Iso orixina unha serie de condicionamentos relacionados co transporte e coa elaboración dos horarios didácticos. Do mesmo xeito fai coincidir no centro alumnos de diversas procedencias e estratos sociais e culturais, fundamentalmente periurbanos, vilegos e rurais.

1.2. ALUMNADO

Seguindo as pautas bocexadas sumariamente no P.E.C. do noso centro, temos que suliñar que o noso alumnado procede fundamentalmente de estratos económico-sociais baixos ou medio-baixos situados na zona periurbana santiaguesa así como nos concellos limítrofes do norte como Trazo e roso, cun nivel cultural relativamente empobrecido, tanto no referente a intereses como a destrezas intelectuais. Este feito vai condicionar fortemente as estratexias didácticas e os recursos a utilizar no proceso educativo. O carácter supostamente teórico que se lle atribue a nosa disciplina é un prexuício engadido co que temos que enfrontarnos. Asimesmo, os diferentes graos evolutivos de desenvolvemento do pensamento formal do noso alumnado esixen que se teña que recurrir á metodoloxía máis activa posible. Tense que complementar ésta coa utilización dos métodos audiovisuais e a introducción das TIC como vehículo tanto na transmisión de conceptos como na motivación así como na praxe educativa cotián. A avaliación continuada como recurso non só de control senón como incentivo do esforzo persoal e o seguimento diario das actividades do alumnado reforzan a súa motivación. En grande parte debido os cambios de orientación no ámbito educativo e tamén na sociedade na que está desenvolvéndose o noso alumnado, unha grande parte dos esforzos dentro da aula resultan estériles ademais de consumirse excesiva enerxía e tempo en cuestións disciplinares, especialmente nos niveis educativos obrigatorios ante a aparición dos denominados *lobxectores escolares*. Dese xeito e como recollen amplamente as enquisas sobre a opinión do profesorado sobre estas materias, estaríamos aínda lonxe dunha ensinanza individualizada que permita atender á diversidade e, por suposto, elaborar e poñer en práctica as adaptacións curriculares pertinentes, canto máis tendo en conta que nos últimos anos integrouse no centro, mesmo en niveis non obrigatorios, alumnado con discapacidades intelectuais e físicas, así como un número paulatinamente progresivo de membros de minorías étnicas e inmigrantes.

Todo iso agravado polo aumento da ratio nas aulas como produto directo dos recortes orzamentarios decididos polas autoridades educativas.

1.3. OBXECTIVOS ADAPTADOS AO CONTEXTO DO CENTRO E DO ALUMNADO

Os currículos para a Educación Secundaria Obrigatoria especifican que pretenden dar resposta e actualiza-los programas desde unha perspectiva científica, social e didáctica.

Analizando as orientacións xerais da Etapa e as específicas para cada área extráense un conxunto de principios marco que garantirán a coherencia entre cursos e áreas do Proxecto Curricular. Estes principios son: impulso ó nivel de desenvolvemento do alumno e a súa capacidade de aprender a aprender, favorecer a transferencia entre os contidos e estimular a cooperación.

Impulsa-lo nivel de desenvolvemento do alumno

Este principio esixe considerar os trazos psicolóxicos xerais característicos dun grupo de idade e, tamén, os coñecementos que os alumnos construíron con anterioridade e que condicionan a asimilación dos novos contidos. A investigación psicopedagóxica desenvolta neste terreo demostrou que as capacidades características do pensamento abstracto maniféstanse de xeito moi diferente dependendo dos coñecementos previos dos que parten os alumnos.

Por iso, o estímulo ó desenvolvemento do alumno esixe compaxinar o sentido ou significación psicolóxico e epistemolóxico. Trátase de harmonizar o nivel de capacidade, os coñecementos básicos e a estrutura lóxica da disciplina. Para isto, será necesario que os contidos sexan relevantes e que se presenten organizados.

Promove-lo desenvolvemento da capacidade de "aprender a aprender"

Nunha sociedade na que os coñecementos se atopan en permanente transformación, o mellor legado que podemos darlles ós alumnos é o da transmisión dos mecanismos necesarios que lles permitan integrarse eficaz e constructivamente na sociedade en que viven para que, finalmente, incluso poidan cooperar de maneira persoal a esas transformacións.

Os currículos actuais, aínda destacando a vertente conceptual nos contidos, subliñan nos obxectivos xerais da Etapa, nos obxectivos das áreas e nos criterios de avaliación, a importancia da adquisición de ferramentas de traballo (análises, esquemas, procura e selección de información significativa, etc.) que vaian artellando estratexias de aprendizaxe autónoma. Isto materializa unha das dimensións da educación vencelladas ó desenvolvemento da función titorial e orientadora a través da docencia: ensinar a pensar e ensinar a decidir.

Estimular a transferencia e as conexións entre os contidos

Na Educación Secundaria Obrigatoria, é a área (no caso dos saberes comúns) a forma básica de estruturación dos contidos. Esta forma de organización curricular facilita, por un lado, un tratamento máis profundo e rigoroso dos contidos e contribúe ó desenvolvemento da capacidade de análise dos alumnos. Non obstante, a fragmentación do coñecemento pode dificultar a súa comprensión e aplicación práctica. Debido a isto, é conveniente amosa-los contidos relacionados, tanto entre os diversos bloques compoñentes de cada área, como entre as distintas áreas. Isto pode facerse por medio dos contidos transversais, construíndo conceptos claves comúns e subliñando o sentido dalgunhas técnicas de traballo que permitan solucións conxuntas a certos problemas de coñecemento.

Contribuir ao establecemento dun clima de aceptación mutua e de cooperación.

Investigacións sobre a aprendizaxe subliñan o papel do medio socionatural, cultural e escolar no desenvolvemento dos alumnos. Neste proceso, o labor do docente como mediador entre os contidos e a actividade do alumno é esencial. A interacción entre alumnos inflúe decisivamente no proceso de socialización, na relativización de puntos de vista, no incremento das aspiracións e do rendemento académico.

Os obxectivos da Etapa, os obxectivos das áreas e os criterios de avaliación insisten neste aspecto. Será necesario deseñar experiencias de ensino-aprendizaxe orientadas a crear e manter un clima de aceptación mutua e de cooperación, promovendo a organización de equipos de traballo e a distribución de tarefas e responsabilidades entre eles.

1.3.1 Obxectivos da educación secundaria obrigatoria. Valor formativo da área.

O papel das Ciencias Sociais, Xeografía e Historia na Educación Secundaria Obrigatoria é esencial para a consecución dos obxectivos da etapa. Isto maniféstase en varios aspectos que pasamos a destacar:

- Axúdase ós alumnos a coñecer, comprender e apreciar criticamente o contorno próximo e a comunidade na que viven considerada a distintas escalas. Isto implica apreciar a pluralidade política e cultural de España, as súas nacionalidades e rexións, e de Europa e Iberoamérica, prioritariamente, como un potencial de riqueza.

- Proporcionaselles ós alumnos os instrumentos para comprende-los fenómenos que teñen lugar no territorio como consecuencia da complexa interacción entre o home e a natureza; é dicir para entender a vida dos grupos humanos sobre a superficie terrestre e os seus principais condicionantes.

- Contribúese a que os alumnos coñezan o funcionamento e os mecanismos das sociedades humanas.

Os alumnos deberán acostumarse a analizar e comprender os fenómenos humanos e sociais no contexto global no que se producen, prestando especial atención ós distintos factores que converxen na estruturación dunha sociedade determinada. Así mesmo, deben abordar as complexas relacións entre individuo e sociedade, aprendendo a situar as accións individuais e dos pequenos grupos no marco das circunstancias colectivas.

- A área realiza, tamén, unha achega decisiva para o desenvolvemento nos alumnos de actitudes e hábitos característicos do humanismo e da democracia. Trátase de que os alumnos adquiran unha independencia de criterio e xuízo crítico para valorar con rigor e ponderación feitos, accións e opinións.

- Desde as Ciencias Sociais, Xeografía e Historia realízase unha achega decisiva ó desenvolvemento de capacidades relacionadas co uso da información na sociedade actual, a posibilidade de facer un uso crítico da información e dos medios que a canalizan e procesan, é un requisito imprescindible para chegar a ser cidadáns libres. A área perseguirá como obxecto de estudo o manexo da información por parte dos alumnos, desde a recollida de datos ata a busca de interpretacións e a elaboración de conclusións.

A Xeografía e a Historia, vertebrando o ámbito das humanidades, establecen as coordenadas de espazo e tempo en que se insire calquera realidade ou proceso social. Na Xeografía estes obxectivos aseguran na súa concreción espacial unha percepción e unha sensibilidade dos aspectos ambientais e o coñecemento das grandes unidades xeográficas, preferentemente de Europa, Iberoamérica e dos aspectos comúns e a variedade de territorios e paisaxes de España e das Comunidades Autónomas.

Resulta especialmente axeitado o enfoque ecoxeográfico que considera as distintas variables que conforman un espazo e o seu dinamismo e interaccións. Na Historia, espérase que os alumnos adquiran o concepto de evolución e memoria histórica, as nocións de cambio e permanencia, comprendan a interrelación dos factores multicausais que explican tales transformacións, identifiquen e localicen no tempo e no espazo os procesos e os acontecementos relevantes, asegurando en todo caso a percepción do común e do plural na Historia de España coas súas nacionalidades e rexións como parte do seu patrimonio e da súa riqueza.

Desta forma, podemos afirmar que as CCSS, Xeografía e Historia desenvolven un labor fundamental para a evolución dunha personalidade equilibrada que integra a formación de capacidades do seguinte tipo:

- * Capacidades cognitivas, ao exercitar características propias do pensamento lóxico abstracto como a formulación de hipóteses, a análise multicausal, a organización de conceptos en forma de teorías, a conformación de esquemas operacionais formais, etc.

- * Capacidades socioafectivas ó favorece-lo interese por coñecer diferentes culturas e épocas e indagar nas súas peculiaridades e logros sociais, históricos, artísticos e tecnolóxicos potenciando os valores de tolerancia e solidariedade.

- * Capacidades estéticas ó trata-lo patrimonio histórico-artístico como fonte de deleite e recurso para o desenvolvemento do coñecemento humano e da súa sensibilidade individual e colectiva.

* Capacidades perceptivas e motrices ao favorece-la investigación, o estudo e a configuración de imaxes e representacións de distinto tipo.

1.4 REPARTO DOS GRUPOS ENTRE O PROFESORADO DA MATERIA

1.4.1 PROFESORADO.

José Manuel Martínez García (Xefe de Departamento)

Pilar Tobar Quintanar (Directora do IES.)

Cristina Brión Calo

Tereixa Abal Santorum

María Calo Abelleira

Daniel de las Heras Gutiérrez

1.4.2 HORARIO, GRUPOS E CURSOS DE DOCENCIA DO DEPARTAMENTO.

Dna. Pilar Tobar Quintanar: (Directora do IES.), Economía 1º BAC (1 grupo). 4 Horas

D. José Manuel Martínez García: (Xefe do Departamento). Historia de España, 2º BAC (2 grupos), Historia do Mundo Contemporáneo, 1º BAC (2 grupos). Xeografía e Historia, 2º ESO (1 grupo). Total 17 horas.

Dna. Cristina Brión Calo: Historia da Arte, 2º BAC (2 grupos). Xeografía e Historia, 4º ESO (3 grupos). Xeografía e Historia, 1º ESO (2 grupos). Total 19 horas.

Dna. Tereixa Abal Santorum: Xeografía de España, 2º BAC (2 grupos). Xeografía e Historia, 2º ESO (2 grupos). Atención educativa, 1º BAC (1 grupo). Proxecto competencial, 3º ESO (1 grupo). Proxecto competencial, 1º ESO (3 grupos). Total 19 horas.

Dna. María Calo Abelleira: Historia de España, 2º BAC (2 grupos). Xeografía e historia, 2º ESO (1 grupo). Xeografía e historia, 1º ESO (3 grupos). Tutoría (1 grupo). Total 19 horas.

D. Daniel de las Heras Gutiérrez: Xeografía e Historia, 3º ESO (3 grupos). Xeografía e Historia, 2º ESO (2 grupos). Economía, 4º ESO. Tutoría (1 grupo). Total 19 horas.

Total de horas lectivas, incluíndo as necesarias para completar horario nos distintos cursos:

- 1º da ESO: 5 grupos (15 horas).

- 2º da ESO : 6 grupos (18 horas)

- 3º da ESO: 3 grupos (9 horas)

- 4º de ESO: 3 grupos (9 horas)

- Hª do Mundo Contemporaneo 1º Bach: 2 grupos (8 horas)

- Xeografía 2º de Bacharelato: 2 grupos (8 horas)

- Hª de España 2º de Bacharelato: 4 grupos (12 horas)

- Hª da Arte 2º de Bacharelato : 1 grupo (4 horas)

O Departamento asume a docencia das seguintes materias afíns:

Economía 1º BAC: 1 grupo (4 horas)

Economía 4º ESO: 1 grupo (3 horas)

Proxecto competencial 1º BAC: 1 grupo (1 hora)

Proxecto competencial 1º ESO: 3 grupos (3 horas)

Atención educativa 1º BAC: 1 grupo (1 hora)

As que se engaden 14 de redución de dirección e 2 de xefatura de departamento.

2. Obxectivos e súa contribución ao desenvolvemento das competencias

Obxectivos	CCL	CP	STEM	CD	CPSAA	CC	CE	CCEC
OBX1 - Buscar, seleccionar, tratar e organizar información sobre temas relevantes do presente e do pasado, usando criticamente fontes históricas e xeográficas, para adquirir coñecementos, elaborar e expresar contidos en varios formatos.	2-3		4	1-2		1		
OBX2 - Indagar, argumentar e elaborar produtos propios sobre problemas xeográficos, históricos e sociais que resulten relevantes na actualidade, desde o local ao global, para desenvolver un pensamento crítico, respectuoso coas diferenzas, que contribúa á construción da propia identidade e a enriquecer o acervo común.	1-2			2		1-3	3	3
OBX3 - Coñecer os principais desafíos aos que se enfrontaron distintas sociedades ao longo do tempo, identificando as causas e consecuencias dos cambios producidos e os problemas aos que se enfrontan na actualidade, mediante o desenvolvemento de proxectos de investigación e o uso de fontes fiables, para realizar propostas que contribúan ao desenvolvemento sustentable.			3-4-5		3	3-4	1	1
OBX4 - Identificar e analizar os elementos da paisaxe e a súa articulación en sistemas complexos naturais, rurais e urbanos, así como a súa evolución no tempo, interpretando as causas das transformacións e valorando o grao de equilibrio existente nos distintos ecosistemas, para promover a súa conservación, mellora e uso sustentable.					2	1-2-3-4	1	
OBX5 - Analizar de forma crítica formulacións históricas e xeográficas explicando a construción dos sistemas democráticos e os principios constitucionais que rexen a vida en comunidade, así como asumindo os deberes e dereitos propios do noso marco de convivencia, para promover a participación cidadá e a cohesión social.	5					1-2		1
OBX6 - Comprender os procesos xeográficos, históricos e culturais que conformaron a realidade multicultural na que vivimos, coñecendo e difundindo a historia e a cultura das minorías étnicas presentes no noso país, e valorando a achega dos movementos en defensa da igualdade e a inclusión, para reducir estereotipos, evitar calquera tipo de discriminación e violencia, e recoñecer a riqueza da diversidade.	5				3	1-2-3		1

Obxectivos	CCL	CP	STEM	CD	CPSAA	CC	CE	CCEC
OBX7 - Identificar os fundamentos que sosteñen as diversas identidades propias e as alleas, a través do coñecemento e posta en valor do patrimonio material e inmaterial que compartimos para conservalo e respectar os sentimentos de pertenza, así como para favorecer procesos que contribúan á cohesión e solidariedade territorial no tocante aos valores do europeísmo e da Declaración Universal dos Dereitos Humanos.		3			1	1-2-3		1
OBX8 - Tomar conciencia do papel dos ciclos demográficos, o ciclo vital, as formas de vida e as relacións interxeracionais e de dependencia na sociedade actual e a súa evolución ao longo do tempo, analizándoas de forma crítica, para promover alternativas saudables, sustentables, enriquecedoras e respectuosas coa dignidade humana e o compromiso coa sociedade e a contorna.			5	4	2-5	1-2-3		
OBX9 - Coñecer e valorar a importancia da seguridade integral cidadá na cultura de convivencia nacional e internacional, recoñecendo a contribución do Estado, as súas institucións e outras entidades sociais á cidadanía global, á paz, á cooperación internacional e ao desenvolvemento sustentable, para promover a consecución dun mundo máis seguro, solidario, sustentable e xusto.	2					1-2-3-4	1	1

Descrición:

3.1. Relación de unidades didácticas

UD	Título	Descrición	% Peso materia	Nº sesións	1º trim.	2º trim.	3º trim.
1	Xeografía Física de Galicia, España e o Mundo	A primeira unidade didáctica versa sobre as principais unidades do relevo terrestre, o relevo e os ríos de Europa; as características e elementos do relevo da península ibérica; a configuración das costas e dos ríos peninsulares; o concepto de paisaxe xeográfica e finalmente cales son os espazos naturais protexidos en España	10	10	X		
2	A organización política dos Estados	A segunda unidade didáctica trata sobre as funcións e goberno do Estado, o funcionamento do Estado español, a Unión	7	8	X		

UD	Título	Descrición	% Peso materia	Nº sesións	1º trim.	2º trim.	3º trim.
2	A organización política dos Estados	Europea e aspectos das relacións internacionais.	7	8	X		
3	As actividades económicas	A terceira unidade didáctica versa sobre o concepto de actividade económica, a organización dos sistemas produtivos, sistemas económicos, mundo globalizado e mundialización.	8	8	X		
4	Dinámica da poboación: movementos migratorios.	A cuarta unidade didáctica trata dos movementos de poboación, as migracións e movementos migratorios con énfase nas causas e repercusións en España, Europa e o mundo.	9	9	X		
5	O sector primario	A quinta unidade didáctica trata sobre a alimentación mundial, as actividades agrarias, paisaxes agrarias, sistemas agrarios, principais cultivos, gandaría e pesca.	9	9		X	
6	O sector secundario	A sexta unidade didáctica é sobre o sector industrial e as súas perspectivas actuais: definición de actividade industrial, localización, rexións industriais, fontes de enerxía e problemas actuais.	9	9		X	
7	O sector terciario	Unidade didáctica que expón a importancia dos servizos nas sociedades do século XXI, con énfase en transporte, comercio, turismo, servizos de comunicación e do incipiente sector cuaternario.	9	9		X	
8	O papel da Unión Europea na economía mundial	Na unidade didáctica 8 explícase o papel da UE no mundo globalizado e seu peso nos sectores económicos mundiais.	6	8		X	
9	A economía de España	Unidade didáctica na que se trata a economía española a través dos sectores económicos e a súa localización e perspectivas.	8	8		X	
10	A economía mundial	Na décima unidade didáctica trabállase sobre as perspectivas da economía mundial con énfase nos desequilibrios económicos e na necesidade do desenvolvemento sustentable	7	7		X	
11	O século XVIII. Absolutismo e Revolución	Primeiro tema de Historia, trata sobre as sociedades e goberno do Antigo Réxime, o impacto da Ilustración e as consecuencias da Revolución Francesa	9	10		X	
12	A revolución industrial	O segundo tema de Historia versa sobre as causas e consecuencias da revolución industrial en Europa e o mundo, así coma as peculiaridades do caso en España	9	10		X	

3.2. Distribución currículo nas unidades didácticas

UD	Título da UD	Duración
1	Xeografía Física de Galicia, España e o Mundo	10

Craterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.2 - Xerar produtos orixinais e creativos mediante a reelaboración de coñecementos previos a través de ferramentas de investigación que permitan explicar problemas presentes e pasados da humanidade a distintas escalas temporais e espaciais, do local ao global, utilizando conceptos, situacións e datos relevantes.	Xera produtos orixinais e creativos mediante a reelaboración de coñecementos previos a través de ferramentas de investigación que permitan explicar problemas presentes e pasados da humanidade a distintas escalas espaciais, do local ao global, utilizando conceptos, situacións e datos relevantes.	PE	70
CA1.3 - Coñecer os Obxectivos de Desenvolvemento Sustentable, realizando propostas que contribúan ao seu logro, aplicando métodos e proxectos de investigación, incidindo no uso de mapas e outras representacións gráficas, así como de medios accesibles de interpretación de imaxes.	Coñece os Obxectivos de Desenvolvemento Sustentable, realiza propostas que contribúan ao seu logro, aplicando métodos e proxectos de investigación, incidindo no uso de mapas e outras representacións gráficas, así como de medios accesibles de interpretación de imaxes.		
CA1.4 - Identificar os elementos da contorna e comprender o seu funcionamento como un sistema complexo por medio da análise multicausal das súas relacións naturais e humanas, presentes e pasadas, valorando o grao de conservación e de equilibrio dinámico.	Identifica correctamente os elementos da contorna e comprende o seu funcionamento como un sistema complexo por medio da análise multicausal das súas relacións naturais e humanas, presentes e pasadas, valorando o grao de conservación e de equilibrio dinámico.		
CA3.1 - Establecer conexións e relacións entre os coñecementos e informacións adquiridos, elaborando sínteses interpretativas e explicativas, mediante informes, estudos ou dosieres informativos, que reflectan un dominio e consolidación dos contidos tratados.	Establece correctamente conexións e relacións entre os coñecementos e informacións adquiridos, elabora sínteses interpretativas e explicativas, mediante informes, estudos ou dosieres informativos, que reflectan un dominio e consolidación dos contidos tratados.		
CA2.3 - Transferir adecuadamente a información e o coñecemento por medio de narracións, pósteres, presentacións, exposicións orais, medios audiovisuais e outros produtos.	Transfire axeitadamente a información e o coñecemento por medio de narracións, pósteres, presentacións, exposicións orais, medios audiovisuais e outros produtos.	TI	30

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA3.2 - Realizar propostas que contribúan ao logro dos Obxectivos de Desenvolvemento Sustentable, aplicando métodos e proxectos de investigación, incidindo no uso de mapas e outras representacións gráficas, así como de medios accesibles de interpretación de imaxes.	Realiza propostas axeitadas que contribúan ao logro dos Obxectivos de Desenvolvemento Sustentable, aplicando métodos e proxectos de investigación, incidindo no uso de mapas e outras representacións gráficas, así como de medios accesibles de interpretación de imaxes.		
CA3.3 - Entender e afrontar, desde un enfoque ecosocial, problemas e desafíos pasados, actuais ou futuros das sociedades contemporáneas tendo en conta as súas relacións de interdependencia e ecodependencia.	Entende e afronta, desde un enfoque ecosocial, problemas e desafíos pasados, actuais ou futuros das sociedades contemporáneas tendo en conta as súas relacións de interdependencia e ecodependencia.		
CA3.5 - Rexeitar actitudes discriminatorias e recoñecer a riqueza da diversidade, a partir da análise da relación entre os aspectos xeográficos, históricos, ecosociais e culturais que conformaron a sociedade globalizada e multicultural actual, e o coñecemento da achega dos movementos en defensa dos dereitos das minorías e en favor da inclusión e a igualdade real, especialmente das mulleres e doutros colectivos discriminados.	Rexeita actitudes discriminatorias e recoñecer a riqueza da diversidade, a partir da análise da relación entre os aspectos xeográficos, históricos, ecosociais e culturais que conformaron a sociedade globalizada e multicultural actual		
CA3.6 - Contribuír ao benestar individual e colectivo a través do deseño, exposición e posta en práctica de iniciativas orientadas a promover un compromiso activo cos valores comúns, a mellora da contorna e o servizo á comunidade.	Acada significativamente un benestar individual e colectivo a través do deseño, exposición e posta en práctica de iniciativas orientadas a promover un compromiso activo cos valores comúns, a mellora da contorna e o servizo á comunidade.		
CA3.7 - Adoptar un papel activo e comprometido coa contorna, de acordo con aptitudes, aspiracións, intereses e valores propios, a partir da análise crítica da realidade económica, da distribución e xestión do traballo, e a adopción de hábitos responsables, saudables, sustentables e respectuosos coa dignidade humana e a doutros seres vivos, así como da reflexión ética ante os usos da tecnoloxía e a xestión do tempo libre.	Adopta un papel activo e comprometido coa contorna, de acordo con aptitudes, aspiracións, intereses e valores propios, cá análise crítica da realidade económica, da distribución e xestión do traballo, e a adopción de hábitos responsables, saudables, sustentables e respectuosos coa dignidade humana.		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
<ul style="list-style-type: none"> - Obxectivos de Desenvolvemento Sustentable. Emerxencia climática e sustentabilidade. Relación entre factores naturais e antrópicos. Modificacións, efectos e ameazas na Terra e a contorna próxima de España e Galicia. Os avances tecnolóxicos e a conciencia ecosocial. - Globalización. Os movementos migratorios e interculturalidade no ámbito mundial. Conflitos ideolóxicos e etnoculturais. - Sociedade da información. Procura, tratamento da información, uso de datos en contornas dixitais e avaliación e contraste da fiabilidade das fontes. O problema da desinformación. Uso específico do léxico relativo aos ámbitos histórico, artístico e xeográfico. - Cultura mediática. Técnicas e métodos das Ciencias Sociais: análise de textos, interpretación e elaboración de mapas, esquemas e sínteses, representación de gráficos e interpretación de imaxes a través de medios dixitais

Contidos
<ul style="list-style-type: none"> - accesibles. Tecnoloxías da información xeográfica. - O global e o local. A investigación en Ciencias Sociais. O estudo multicausal e a análise comparada do espazo natural, rural e urbano. A súa evolución en España e Galicia e os retos de futuro. - Análise e interpretación de conceptos espaciais: localización, escala, conexión e proximidade espacial. - Estruturas económicas no mundo actual: unha economía globalizada. Os sectores produtivos na Unión Europea, España e Galicia, a súa transformación e evolución. A Unión Europea como exemplo do funcionamento dos mercados. A eurorrexión Galicia-Norte de Portugal. - Dilemas e incertezas ante o crecemento, a empregabilidade e a sustentabilidade. - Igualdade de xénero e formas de violencia contra as mulleres. Actitudes e comportamentos sexistas - Diversidade social, etnocultural e de xénero. Migracións, multiculturalidade e mestizaxe en sociedades abertas. Historia e recoñecemento do pobo xitano e outras minorías étnicas do noso país. España, país de migrantes. Novas formas de identificación cultural. - A transformación humana do territorio e a distribución desigual dos recursos e do traballo. Evolución dos sistemas económicos. - Implicación na defensa e protección do medio ambiente. Acción e posición ante a emerxencia climática.

UD	Título da UD	Duración
2	A organización política dos Estados	8

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA3.4 - Recoñecer movementos e causas que xeren unha conciencia solidaria, promovan a cohesión social e traballen para a eliminación da desigualdade, especialmente a motivada por cuestión de xénero, e para o pleno desenvolvemento da cidadanía, mediante a mobilización de coñecementos e estratexias de participación, traballo en equipo, mediación e resolución pacífica de conflitos.	Recoñece movementos e causas que xeren unha conciencia solidaria, promovan a cohesión social, e traballen para a eliminación da desigualdade e para o pleno desenvolvemento da cidadanía.	PE	50
CA3.8 - Contribuír á consecución dun mundo máis seguro, xusto, solidario e sustentable, a través da análise dos principais conflitos do presente e o recoñecemento das institucións do Estado, e das asociacións civís que garanten a seguridade integral e a convivencia social, así como dos compromisos internacionais do noso país en favor da paz, a seguridade, a cooperación, a sustentabilidade, os valores democráticos e os Obxectivos de Desenvolvemento Sustentable.	Comprede a necesidade da consecución dun mundo máis seguro, xusto, solidario e sustentable, a través da análise dos principais conflitos do presente e o recoñecemento das institucións do Estado, e das asociacións civís que garanten a seguridade integral e a convivencia social		

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.2 - Xerar produtos orixinais e creativos mediante a reelaboración de coñecementos previos a través de ferramentas de investigación que permitan explicar problemas presentes e pasados da humanidade a distintas escalas temporais e espaciais, do local ao global, utilizando conceptos, situacións e datos relevantes.	Xera correctamente produtos orixinais e creativos mediante a reelaboración de coñecementos previos a través de ferramentas de investigación que permitan explicar problemas presentes e pasados da humanidade a distintas escalas temporais e espaciais, do local ao global.	TI	50
CA2.3 - Transferir adecuadamente a información e o coñecemento por medio de narracións, pósteres, presentacións, exposicións orais, medios audiovisuais e outros produtos.	Transfire adecuadamente a información e o coñecemento por medio de narracións, pósteres, presentacións, exposicións orais, medios audiovisuais e outros produtos.		
CA2.6 - Coñecer, valorar e exercitar responsabilidades, dereitos e deberes e actuar en favor do seu desenvolvemento e a defensa dos valores constitucionais e democráticos.	Coñece, valora e exercita responsabilidades, dereitos e deberes e actuar en favor do seu desenvolvemento e a defensa dos valores constitucionais e democráticos.		
CA2.7 - Recoñecer movementos e causas que xeren unha conciencia solidaria, promovan a cohesión social, e traballen para a eliminación da desigualdade, especialmente a motivada por cuestión de xénero, e para o pleno desenvolvemento da cidadanía, mediante a mobilización de coñecementos e estratexias de participación, traballo en equipo, mediación e resolución pacífica de conflitos.	Recoñece movementos e causas que xeren unha conciencia solidaria, promovan a cohesión social, e traballen para a eliminación da desigualdade e para o pleno desenvolvemento da cidadanía.		
CA3.5 - Rexeitar actitudes discriminatorias e recoñecer a riqueza da diversidade, a partir da análise da relación entre os aspectos xeográficos, históricos, ecosociais e culturais que conformaron a sociedade globalizada e multicultural actual, e o coñecemento da achega dos movementos en defensa dos dereitos das minorías e en favor da inclusión e a igualdade real, especialmente das mulleres e doutros colectivos discriminados.	Rexeita actitudes discriminatorias e recoñecer a riqueza da diversidade, a partir da análise da relación entre os aspectos xeográficos, históricos, ecosociais e culturais que conformaron a sociedade globalizada e multicultural actual.		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
<ul style="list-style-type: none"> - Obxectivos de Desenvolvemento Sustentable. Emerxencia climática e sustentabilidade. Relación entre factores naturais e antrópicos. Modificacións, efectos e ameazas na Terra e a contorna próxima de España e Galicia. Os avances tecnolóxicos e a conciencia ecosocial. - Globalización. Os movementos migratorios e interculturalidade no ámbito mundial. Conflitos ideolóxicos e etnoculturais. - Sociedade da información. Procura, tratamento da información, uso de datos en contornas dixitais e avaliación e contraste da fiabilidade das fontes. O problema da desinformación. Uso específico do léxico relativo aos ámbitos histórico, artístico e xeográfico. - Cultura mediática. Técnicas e métodos das Ciencias Sociais: análise de textos, interpretación e elaboración de mapas, esquemas e sínteses, representación de gráficos e interpretación de imaxes a través de medios dixitais accesibles. Tecnoloxías da información xeográfica.

Contidos

- O global e o local. A investigación en Ciencias Sociais. O estudo multicausal e a análise comparada do espazo natural, rural e urbano. A súa evolución en España e Galicia e os retos de futuro.
- Análise e interpretación de conceptos espaciais: localización, escala, conexión e proximidade espacial.
- Estructuras económicas no mundo actual: unha economía globalizada. Os sectores produtivos na Unión Europea, España e Galicia, a súa transformación e evolución. A Unión Europea como exemplo do funcionamento dos mercados. A eurorrexión Galicia-Norte de Portugal.
- Dilemas e incertezas ante o crecemento, a empregabilidade e a sustentabilidade.
- Igualdade de xénero e formas de violencia contra as mulleres. Actitudes e comportamentos sexistas
- Diversidade social, etnocultural e de xénero. Migracións, multiculturalidade e mestizaxe en sociedades abertas. Historia e recoñecemento do pobo xitano e outras minorías étnicas do noso país. España, país de migrantes. Novas formas de identificación cultural.
- Métodos de investigación no ámbito da Xeografía e da Historia. Metodoloxías do pensamento histórico e do pensamento xeográfico.
- A transformación humana do territorio e a distribución desigual dos recursos e do traballo. Evolución dos sistemas económicos.
- Organización política das sociedades. Ordenamento normativo autonómico, constitucional e supranacional como garante do desenvolvemento de dereitos e liberdades para o exercicio da cidadanía. Cidadanía europea e cosmopolita.
- Diversidade social e multiculturalidade. Integración e cohesión social. Medidas e accións en favor da igualdade e da plena inclusión.

UD	Título da UD	Duración
3	As actividades económicas	8

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA3.1 - Establecer conexións e relacións entre os coñecementos e informacións adquiridos, elaborando sínteses interpretativas e explicativas, mediante informes, estudos ou dosieres informativos, que reflectan un dominio e consolidación dos contidos tratados.	Establece conexións e relacións entre os coñecementos e informacións adquiridos, elaborando sínteses interpretativas e explicativas, mediante informes, estudos ou dosieres informativos, que reflectan un dominio e consolidación dos contidos tratados.	PE	44
CA3.3 - Entender e afrontar, desde un enfoque ecosocial, problemas e desafíos pasados, actuais ou futuros das sociedades contemporáneas tendo en conta as súas relacións de interdependencia e ecodependencia.	Entende desde un enfoque ecosocial, problemas e desafíos pasados, actuais ou futuros das sociedades contemporáneas tendo en conta as súas relacións de interdependencia e ecodependencia.		

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.2 - Xerar produtos orixinais e creativos mediante a reelaboración de coñecementos previos a través de ferramentas de investigación que permitan explicar problemas presentes e pasados da humanidade a distintas escalas temporais e espaciais, do local ao global, utilizando conceptos, situacións e datos relevantes.	Xera produtos orixinais e creativos mediante a reelaboración de coñecementos previos a través de ferramentas de investigación que permitan explicar problemas presentes e pasados da humanidade a distintas escalas temporais e espaciais, do local ao global.		
CA1.5 - Rexeitar actitudes discriminatorias e recoñecer a riqueza da diversidade, a partir da análise da relación entre os aspectos xeográficos, históricos, ecosociais e culturais que conformaron a sociedade globalizada e multicultural actual, e o coñecemento da achega dos movementos en defensa dos dereitos das minorías e en favor da inclusión e a igualdade real, especialmente das mulleres e doutros colectivos discriminados.	Rexeita actitudes discriminatorias e recoñecer a riqueza da diversidade, a partir da análise da relación entre os aspectos xeográficos, históricos, ecosociais e culturais que conformaron a sociedade globalizada e multicultural actual.		
CA2.3 - Transferir adecuadamente a información e o coñecemento por medio de narracións, pósteres, presentacións, exposicións orais, medios audiovisuais e outros produtos.	Emprega adecuadamente a información e o coñecemento por medio de narracións, pósteres, presentacións, exposicións orais, medios audiovisuais e outros produtos.		
CA3.2 - Realizar propostas que contribúan ao logro dos Obxectivos de Desenvolvemento Sustentable, aplicando métodos e proxectos de investigación, incidindo no uso de mapas e outras representacións gráficas, así como de medios accesibles de interpretación de imaxes.	Realiza propostas que contribúan ao logro dos Obxectivos de Desenvolvemento Sustentable, aplicando métodos e proxectos de investigación, incidindo no uso de mapas e outras representacións gráficas, así como de medios accesibles de interpretación de imaxes.	TI	56
CA3.7 - Adoptar un papel activo e comprometido coa contorna, de acordo con aptitudes, aspiracións, intereses e valores propios, a partir da análise crítica da realidade económica, da distribución e xestión do traballo, e a adopción de hábitos responsables, saudables, sustentables e respectuosos coa dignidade humana e a doutros seres vivos, así como da reflexión ética ante os usos da tecnoloxía e a xestión do tempo libre.	Adopta un papel activo e comprometido coa contorna, a partir da análise crítica da realidade económica, da distribución e xestión do traballo, e a adopción de hábitos responsables, saudables, sustentables e respectuosos coa dignidade humana.		
CA3.8 - Contribuír á consecución dun mundo máis seguro, xusto, solidario e sustentable, a través da análise dos principais conflitos do presente e o recoñecemento das institucións do Estado, e das asociacións civís que garanten a seguridade integral e a convivencia social, así como dos compromisos internacionais do noso país en favor da paz, a seguridade, a cooperación, a sustentabilidade, os valores democráticos e os Obxectivos de Desenvolvemento Sustentable.	Contribúe axeitadamente á consecución dun mundo máis seguro, xusto, solidario e sustentable, a través da análise dos principais conflitos do presente e o recoñecemento das institucións do Estado, e das asociacións civís que garanten a seguridade integral e a convivencia social		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
- Obxectivos de Desenvolvemento Sustentable. Emerxencia climática e sustentabilidade. Relación entre factores naturais e antrópicos. Modificacións, efectos e ameazas na Terra e a contorna próxima de España e Galicia. Os

Contidos

- avances tecnolóxicos e a conciencia ecosocial.
- Sociedade da información. Procura, tratamento da información, uso de datos en contornas dixitais e avaliación e contraste da fiabilidade das fontes. O problema da desinformación. Uso específico do léxico relativo aos ámbitos histórico, artístico e xeográfico.
- Cultura mediática. Técnicas e métodos das Ciencias Sociais: análise de textos, interpretación e elaboración de mapas, esquemas e sínteses, representación de gráficos e interpretación de imaxes a través de medios dixitais accesibles. Tecnoloxías da información xeográfica.
- O global e o local. A investigación en Ciencias Sociais. O estudo multicausal e a análise comparada do espazo natural, rural e urbano. A súa evolución en España e Galicia e os retos de futuro.
- Igualdade de xénero e formas de violencia contra as mulleres. Actitudes e comportamentos sexistas
- Métodos de investigación no ámbito da Xeografía e da Historia. Metodoloxías do pensamento histórico e do pensamento xeográfico.
- A transformación humana do territorio e a distribución desigual dos recursos e do traballo. Evolución dos sistemas económicos.
- Interpretación do territorio e da paisaxe. Do éxodo rural á concentración urbana. O problema do despoboamento rural no ámbito estatal e autonómico. Ordenación do territorio e transformación do espazo. A importancia do espazo público. A pegada humana e a protección do medio natural.
- Implicación na defensa e protección do medio ambiente. Acción e posición ante a emerxencia climática.
- Emprego e traballo na sociedade da información, aprendizaxe permanente e ao longo de toda a vida.
- A transformación humana do territorio e a distribución desigual dos recursos e do traballo. Evolución dos sistemas económicos, dos ciclos demográficos, dos modos de vida e dos modelos de organización social. A loita polos dereitos laborais e sociais: o estado do benestar.

UD	Título da UD	Duración
4	Dinámica da poboación: movementos migratorios.	9

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.6 - Recoñecer os trazos que van conformando a identidade propia e a dos demais, a riqueza das identidades múltiples en relación con distintas escalas espaciais, a través da investigación e a análise dos seus fundamentos xeográficos, históricos, artísticos, ideolóxicos e lingüísticos, e o recoñecemento das súas expresións culturais.	Recoñece os trazos que van conformando a identidade propia e a dos demais, a través da investigación e a análise dos seus fundamentos xeográficos, históricos, artísticos, ideolóxicos e lingüísticos, e o recoñecemento das súas expresións culturais.	PE	60
CA3.1 - Establecer conexións e relacións entre os coñecementos e informacións adquiridos, elaborando sínteses interpretativas e explicativas, mediante informes, estudos ou dosieres informativos, que reflectan un dominio e consolidación dos contidos tratados.	Establece conexións e relacións entre os coñecementos e informacións adquiridos, elaborando sínteses interpretativas e explicativas, mediante informes, estudos ou dosieres informativos, que reflectan un dominio e consolidación dos contidos tratados.		

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA3.3 - Entender e afrontar, desde un enfoque ecosocial, problemas e desafíos pasados, actuais ou futuros das sociedades contemporáneas tendo en conta as súas relacións de interdependencia e ecodpendencia.	Entende e afronta problemas e desafíos pasados, actuais ou futuros das sociedades contemporáneas tendo en conta as súas relacións de interdependencia e ecodpendencia.		
CA1.2 - Xerar produtos orixinais e creativos mediante a reelaboración de coñecementos previos a través de ferramentas de investigación que permitan explicar problemas presentes e pasados da humanidade a distintas escalas temporais e espaciais, do local ao global, utilizando conceptos, situacións e datos relevantes.	Xera produtos orixinais e creativos mediante a reelaboración de coñecementos previos a través de ferramentas de investigación que permitan explicar problemas presentes e pasados da humanidade a distintas escalas temporais e espaciais, do local ao global.		
CA1.5 - Rexeitar actitudes discriminatorias e recoñecer a riqueza da diversidade, a partir da análise da relación entre os aspectos xeográficos, históricos, ecosociais e culturais que conformaron a sociedade globalizada e multicultural actual, e o coñecemento da achega dos movementos en defensa dos dereitos das minorías e en favor da inclusión e a igualdade real, especialmente das mulleres e doutros colectivos discriminados.	Rexeita actitudes discriminatorias e recoñecer a riqueza da diversidade, a partir da análise da relación entre os aspectos xeográficos, históricos, ecosociais e culturais que conformaron a sociedade globalizada e multicultural actual.		
CA2.3 - Transferir adecuadamente a información e o coñecemento por medio de narracións, pósteres, presentacións, exposicións orais, medios audiovisuais e outros produtos.	Transfire adecuadamente a información e o coñecemento por medio de narracións, pósteres, presentacións, exposicións orais, medios audiovisuais e outros produtos.		
CA2.8 - Recoñecer os trazos que van conformando a identidade propia e a dos demais, a riqueza das identidades múltiples en relación con distintas escalas espaciais, a través da investigación e a análise dos seus fundamentos xeográficos, históricos, artísticos, ideolóxicos e lingüísticos, e o recoñecemento das súas expresións culturais.	Recoñece os trazos que conforma a identidade propia e a dos demais, a riqueza das identidades múltiples en relación con distintas escalas espaciais, a través da investigación e a análise dos seus fundamentos xeográficos, históricos, ideolóxicos e lingüísticos.	TI	40
CA3.5 - Rexeitar actitudes discriminatorias e recoñecer a riqueza da diversidade, a partir da análise da relación entre os aspectos xeográficos, históricos, ecosociais e culturais que conformaron a sociedade globalizada e multicultural actual, e o coñecemento da achega dos movementos en defensa dos dereitos das minorías e en favor da inclusión e a igualdade real, especialmente das mulleres e doutros colectivos discriminados.	Rexeita actitudes discriminatorias e recoñecer a riqueza da diversidade, a partir da análise da relación entre os aspectos xeográficos, históricos, ecosociais e culturais, e o coñecemento da achega dos movementos en defensa dos dereitos das minorías e en favor da inclusión e a igualdade real.		
CA3.8 - Contribuír á consecución dun mundo máis seguro, xusto, solidario e sustentable, a través da análise dos principais conflitos do presente e o recoñecemento das institucións do Estado, e das asociacións civís que garanten a seguridade integral e a convivencia social, así como dos compromisos internacionais do noso país en favor da paz, a seguridade, a cooperación, a sustentabilidade, os valores democráticos e os Obxectivos de Desenvolvemento Sustentable.	Contribúe á consecución dun mundo máis seguro, xusto, solidario e sustentable, a través da análise dos principais conflitos do presente e o recoñecemento das institucións do Estado, e das asociacións civís que garanten a seguridade integral e a convivencia social,		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos

- Globalización. Os movementos migratorios e interculturalidade no ámbito mundial. Conflitos ideolóxicos e etnoculturais.
- Sociedade da información. Procura, tratamento da información, uso de datos en contornas dixitais e avaliación e contraste da fiabilidade das fontes. O problema da desinformación. Uso específico do léxico relativo aos ámbitos histórico, artístico e xeográfico.
- Cultura mediática. Técnicas e métodos das Ciencias Sociais: análise de textos, interpretación e elaboración de mapas, esquemas e sínteses, representación de gráficos e interpretación de imaxes a través de medios dixitais accesibles. Tecnoloxías da información xeográfica.
- O global e o local. A investigación en Ciencias Sociais. O estudo multicausal e a análise comparada do espazo natural, rural e urbano. A súa evolución en España e Galicia e os retos de futuro.
- Igualdade de xénero e formas de violencia contra as mulleres. Actitudes e comportamentos sexistas
- Diversidade social, etnocultural e de xénero. Migracións, multiculturalidade e mestizaxe en sociedades abertas. Historia e recoñecemento do pobo xitano e outras minorías étnicas do noso país. España, país de migrantes. Novas formas de identificación cultural.
- Métodos de investigación no ámbito da Xeografía e da Historia. Metodoloxías do pensamento histórico e do pensamento xeográfico.
- A transformación humana do territorio e a distribución desigual dos recursos e do traballo. Evolución dos sistemas económicos.
- Os ciclos e réximes demográficos. O reto demográfico en España e Galicia: Envellecemento e políticas demográficas. Cambios dos modos de vida e dos modelos de organización social.
- Interpretación do territorio e da paisaxe. Do éxodo rural á concentración urbana. O problema do despoboamento rural no ámbito estatal e autonómico. Ordenación do territorio e transformación do espazo. A importancia do espazo público. A pegada humana e a protección do medio natural.
- Diversidade social e multiculturalidade. Integración e cohesión social. Medidas e accións en favor da igualdade e da plena inclusión.
- A transformación humana do territorio e a distribución desigual dos recursos e do traballo. Evolución dos sistemas económicos, dos ciclos demográficos, dos modos de vida e dos modelos de organización social. A loita polos dereitos laborais e sociais: o estado do benestar.

UD	Título da UD	Duración
5	O sector primario	9

Craterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.3 - Coñecer os Obxectivos de Desenvolvemento Sustentable, realizando propostas que contribúan ao seu logro, aplicando métodos e proxectos de investigación, incidindo no uso de mapas e outras representacións gráficas, así como de medios accesibles de interpretación de imaxes.	Coñece axeitadamente os Obxectivos de Desenvolvemento Sustentable, realizando propostas que contribúan ao seu logro, aplicando métodos e proxectos de investigación, incidindo no uso de mapas e outras representacións gráficas, así como de medios accesibles de interpretación de imaxes.	PE	70

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.4 - Identificar os elementos da contorna e comprender o seu funcionamento como un sistema complexo por medio da análise multicausal das súas relacións naturais e humanas, presentes e pasadas, valorando o grao de conservación e de equilibrio dinámico.	Identifica correctamente os elementos da contorna e comprender o seu funcionamento como un sistema complexo por medio da análise multicausal das súas relacións naturais e humanas, presentes e pasadas, valorando o grao de conservación e de equilibrio dinámico.		
CA2.8 - Recoñecer os trazos que van conformando a identidade propia e a dos demais, a riqueza das identidades múltiples en relación con distintas escalas espaciais, a través da investigación e a análise dos seus fundamentos xeográficos, históricos, artísticos, ideolóxicos e lingüísticos, e o recoñecemento das súas expresións culturais.	Recoñece os trazos que van conformando a identidade propia e a dos demais, a riqueza das identidades múltiples en relación con distintas escalas espaciais, a través da investigación e a análise dos seus fundamentos xeográficos, históricos, artísticos, ideolóxicos e lingüísticos.		
CA3.1 - Establecer conexións e relacións entre os coñecementos e informacións adquiridos, elaborando sínteses interpretativas e explicativas, mediante informes, estudos ou dosieres informativos, que reflectan un dominio e consolidación dos contidos tratados.	Establece conexións e relacións entre os coñecementos e informacións adquiridos, elaborando sínteses interpretativas e explicativas, mediante informes, estudos ou dosieres informativos, que reflectan un dominio e consolidación dos contidos tratados.		
CA1.2 - Xerar produtos orixinais e creativos mediante a reelaboración de coñecementos previos a través de ferramentas de investigación que permitan explicar problemas presentes e pasados da humanidade a distintas escalas temporais e espaciais, do local ao global, utilizando conceptos, situacións e datos relevantes.	Xera produtos orixinais e creativos mediante a reelaboración de coñecementos previos a través de ferramentas de investigación que permitan explicar problemas presentes e pasados da humanidade a distintas escalas temporais e espaciais, do local ao global.		
CA2.3 - Transferir adecuadamente a información e o coñecemento por medio de narracións, pósteres, presentacións, exposicións orais, medios audiovisuais e outros produtos.	Transfire adecuadamente a información e o coñecemento por medio de narracións, pósteres, presentacións, exposicións orais, medios audiovisuais e outros produtos.		
CA3.2 - Realizar propostas que contribúan ao logro dos Obxectivos de Desenvolvemento Sustentable, aplicando métodos e proxectos de investigación, incidindo no uso de mapas e outras representacións gráficas, así como de medios accesibles de interpretación de imaxes.	Realiza propostas axeitadas que contribúan ao logro dos Obxectivos de Desenvolvemento Sustentable, aplicando métodos e proxectos de investigación, incidindo no uso de mapas e outras representacións gráficas, así como de medios accesibles de interpretación de imaxes.	TI	30
CA3.6 - Contribuír ao benestar individual e colectivo a través do deseño, exposición e posta en práctica de iniciativas orientadas a promover un compromiso activo cos valores comúns, a mellora da contorna e o servizo á comunidade.	Contribúe ao benestar individual e colectivo a través do deseño, exposición e posta en práctica de iniciativas orientadas a promover un compromiso activo cos valores comúns, a mellora da contorna e o servizo á comunidade.		

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA3.8 - Contribuír á consecución dun mundo máis seguro, xusto, solidario e sustentable, a través da análise dos principais conflitos do presente e o recoñecemento das institucións do Estado, e das asociacións civís que garanten a seguridade integral e a convivencia social, así como dos compromisos internacionais do noso país en favor da paz, a seguridade, a cooperación, a sustentabilidade, os valores democráticos e os Obxectivos de Desenvolvemento Sustentable.	Contribúe á consecución dun mundo máis seguro, xusto, solidario e sustentable, a través da análise dos principais conflitos do presente e o recoñecemento das institucións do Estado, e das asociacións civís que garanten a seguridade integral e a convivencia social		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
<ul style="list-style-type: none"> - Obxectivos de Desenvolvemento Sustentable. Emerxencia climática e sustentabilidade. Relación entre factores naturais e antrópicos. Modificacións, efectos e ameazas na Terra e a contorna próxima de España e Galicia. Os avances tecnolóxicos e a conciencia ecosocial. - Sociedade da información. Procura, tratamento da información, uso de datos en contornas dixitais e avaliación e contraste da fiabilidade das fontes. O problema da desinformación. Uso específico do léxico relativo aos ámbitos histórico, artístico e xeográfico. - Cultura mediática. Técnicas e métodos das Ciencias Sociais: análise de textos, interpretación e elaboración de mapas, esquemas e sínteses, representación de gráficos e interpretación de imaxes a través de medios dixitais accesibles. Tecnoloxías da información xeográfica. - O global e o local. A investigación en Ciencias Sociais. O estudo multicausal e a análise comparada do espazo natural, rural e urbano. A súa evolución en España e Galicia e os retos de futuro. - Estructuras económicas no mundo actual: unha economía globalizada. Os sectores produtivos na Unión Europea, España e Galicia, a súa transformación e evolución. A Unión Europea como exemplo do funcionamento dos mercados. A eurorrexión Galicia-Norte de Portugal. - Igualdade de xénero e formas de violencia contra as mulleres. Actitudes e comportamentos sexistas - Métodos de investigación no ámbito da Xeografía e da Historia. Metodoloxías do pensamento histórico e do pensamento xeográfico. - A transformación humana do territorio e a distribución desigual dos recursos e do traballo. Evolución dos sistemas económicos. - Implicación na defensa e protección do medio ambiente. Acción e posición ante a emerxencia climática. - Emprego e traballo na sociedade da información, aprendizaxe permanente e ao longo de toda a vida. - A transformación humana do territorio e a distribución desigual dos recursos e do traballo. Evolución dos sistemas económicos, dos ciclos demográficos, dos modos de vida e dos modelos de organización social. A loita polos dereitos laborais e sociais: o estado do benestar.

UD	Título da UD	Duración
6	O sector secundario	9

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
--------------------------------	-------------------------------	-----------	----------

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.3 - Coñecer os Obxectivos de Desenvolvemento Sustentable, realizando propostas que contribúan ao seu logro, aplicando métodos e proxectos de investigación, incidindo no uso de mapas e outras representacións gráficas, así como de medios accesibles de interpretación de imaxes.	Coñece adecuadamente os Obxectivos de Desenvolvemento Sustentable, realizando propostas que contribúan ao seu logro, aplicando métodos e proxectos de investigación, incidindo no uso de mapas e outras representacións gráficas, así como de medios accesibles de interpretación de imaxes.	PE	40
CA3.3 - Entender e afrontar, desde un enfoque ecosocial, problemas e desafíos pasados, actuais ou futuros das sociedades contemporáneas tendo en conta as súas relacións de interdependencia e ecodependencia.	Entende e afronta, desde un enfoque ecosocial, problemas e desafíos pasados, actuais ou futuros das sociedades contemporáneas tendo en conta as súas relacións de interdependencia e ecodependencia.		
CA1.2 - Xerar produtos orixinais e creativos mediante a reelaboración de coñecementos previos a través de ferramentas de investigación que permitan explicar problemas presentes e pasados da humanidade a distintas escalas temporais e espaciais, do local ao global, utilizando conceptos, situacións e datos relevantes.	Xera produtos orixinais e creativos mediante a reelaboración de coñecementos previos a través de ferramentas de investigación que permitan explicar problemas presentes e pasados da humanidade a distintas escalas temporais e espaciais, do local ao global.		
CA1.4 - Identificar os elementos da contorna e comprender o seu funcionamento como un sistema complexo por medio da análise multicausal das súas relacións naturais e humanas, presentes e pasadas, valorando o grao de conservación e de equilibrio dinámico.	Identifica os elementos da contorna e comprender o seu funcionamento como un sistema complexo por medio da análise multicausal das súas relacións naturais e humanas, presentes e pasadas, valorando o grao de conservación e de equilibrio dinámico.		
CA2.3 - Transferir adecuadamente a información e o coñecemento por medio de narracións, pósteres, presentacións, exposicións orais, medios audiovisuais e outros produtos.	Transfire adecuadamente a información e o coñecemento por medio de narracións, pósteres, presentacións, exposicións orais, medios audiovisuais e outros produtos.		
CA3.1 - Establecer conexións e relacións entre os coñecementos e informacións adquiridos, elaborando sínteses interpretativas e explicativas, mediante informes, estudos ou dossieres informativos, que reflectan un dominio e consolidación dos contidos tratados.	Establece conexións e relacións entre os coñecementos e informacións adquiridos, elaborando sínteses interpretativas e explicativas, mediante informes, estudos ou dossieres informativos, que reflectan un dominio e consolidación dos contidos tratados.	TI	60
CA3.2 - Realizar propostas que contribúan ao logro dos Obxectivos de Desenvolvemento Sustentable, aplicando métodos e proxectos de investigación, incidindo no uso de mapas e outras representacións gráficas, así como de medios accesibles de interpretación de imaxes.	Realiza propostas que contribúan ao logro dos Obxectivos de Desenvolvemento Sustentable, aplicando métodos e proxectos de investigación, incidindo no uso de mapas e outras representacións gráficas, así como de medios accesibles de interpretación de imaxes.		
CA3.6 - Contribuír ao benestar individual e colectivo a través do deseño, exposición e posta en práctica de iniciativas orientadas a promover un compromiso activo cos valores comúns, a mellora da contorna e o servizo á comunidade.	Contribúe ao benestar individual e colectivo a través do deseño, exposición e posta en práctica de iniciativas orientadas a promover un compromiso activo cos valores comúns, a mellora da contorna e o servizo á comunidade.		

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA3.7 - Adoptar un papel activo e comprometido coa contorna, de acordo con aptitudes, aspiracións, intereses e valores propios, a partir da análise crítica da realidade económica, da distribución e xestión do traballo, e a adopción de hábitos responsables, saudables, sustentables e respectuosos coa dignidade humana e a doutros seres vivos, así como da reflexión ética ante os usos da tecnoloxía e a xestión do tempo libre.	Adopta un papel activo e comprometido coa contorna, de acordo con aptitudes, aspiracións, intereses e valores propios, a partir da análise crítica da realidade económica, da distribución e xestión do traballo, e a adopción de hábitos responsables, sustentables e respectuosos coa dignidade humana.		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
<ul style="list-style-type: none"> - Obxectivos de Desenvolvemento Sustentable. Emerxencia climática e sustentabilidade. Relación entre factores naturais e antrópicos. Modificacións, efectos e ameazas na Terra e a contorna próxima de España e Galicia. Os avances tecnolóxicos e a conciencia ecosocial. - Sociedade da información. Procura, tratamento da información, uso de datos en contornas dixitais e avaliación e contraste da fiabilidade das fontes. O problema da desinformación. Uso específico do léxico relativo aos ámbitos histórico, artístico e xeográfico. - Cultura mediática. Técnicas e métodos das Ciencias Sociais: análise de textos, interpretación e elaboración de mapas, esquemas e sínteses, representación de gráficos e interpretación de imaxes a través de medios dixitais accesibles. Tecnoloxías da información xeográfica. - O global e o local. A investigación en Ciencias Sociais. O estudo multicausal e a análise comparada do espazo natural, rural e urbano. A súa evolución en España e Galicia e os retos de futuro. - Estruturas económicas no mundo actual: unha economía globalizada. Os sectores produtivos na Unión Europea, España e Galicia, a súa transformación e evolución. A Unión Europea como exemplo do funcionamento dos mercados. A eurorrexión Galicia-Norte de Portugal. - Igualdade de xénero e formas de violencia contra as mulleres. Actitudes e comportamentos sexistas - Métodos de investigación no ámbito da Xeografía e da Historia. Metodoloxías do pensamento histórico e do pensamento xeográfico. - A transformación humana do territorio e a distribución desigual dos recursos e do traballo. Evolución dos sistemas económicos. - Implicación na defensa e protección do medio ambiente. Acción e posición ante a emerxencia climática. - Emprego e traballo na sociedade da información, aprendizaxe permanente e ao longo de toda a vida. - A transformación humana do territorio e a distribución desigual dos recursos e do traballo. Evolución dos sistemas económicos, dos ciclos demográficos, dos modos de vida e dos modelos de organización social. A loita polos dereitos laborais e sociais: o estado do benestar.

UD	Título da UD	Duración
7	O sector terciario	9

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
--------------------------------	-------------------------------	-----------	----------

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.4 - Identificar os elementos da contorna e comprender o seu funcionamento como un sistema complexo por medio da análise multicausal das súas relacións naturais e humanas, presentes e pasadas, valorando o grao de conservación e de equilibrio dinámico.	Identifica os elementos da contorna e comprender o seu funcionamento como un sistema complexo por medio da análise multicausal das súas relacións naturais e humanas, presentes e pasadas, valorando o grao de conservación e de equilibrio dinámico.	PE	40
CA3.3 - Entender e afrontar, desde un enfoque ecosocial, problemas e desafíos pasados, actuais ou futuros das sociedades contemporáneas tendo en conta as súas relacións de interdependencia e ecodpendencia.	Entende e afronta, desde un enfoque ecosocial, problemas e desafíos pasados, actuais ou futuros das sociedades contemporáneas tendo en conta as súas relacións de interdependencia e ecodpendencia.		
CA1.2 - Xerar produtos orixinais e creativos mediante a reelaboración de coñecementos previos a través de ferramentas de investigación que permitan explicar problemas presentes e pasados da humanidade a distintas escalas temporais e espaciais, do local ao global, utilizando conceptos, situacións e datos relevantes.	Xera produtos orixinais mediante a reelaboración de coñecementos previos a través de ferramentas de investigación que permitan explicar problemas presentes e pasados da humanidade a distintas escalas temporais e espaciais, do local ao global, utilizando conceptos, situacións e datos relevantes.	TI	60
CA2.3 - Transferir adecuadamente a información e o coñecemento por medio de narracións, pósteres, presentacións, exposicións orais, medios audiovisuais e outros produtos.	Transfire adecuadamente a información e o coñecemento por medio de narracións, pósteres, presentacións, exposicións orais, medios audiovisuais e outros produtos.		
CA3.1 - Establecer conexións e relacións entre os coñecementos e informacións adquiridos, elaborando sínteses interpretativas e explicativas, mediante informes, estudos ou dosieres informativos, que reflectan un dominio e consolidación dos contidos tratados.	Establece conexións e relacións entre os coñecementos e informacións adquiridos, elaborando sínteses interpretativas e explicativas, mediante informes, estudos ou dosieres informativos, que reflectan un dominio e consolidación dos contidos tratados.		
CA3.2 - Realizar propostas que contribúan ao logro dos Obxectivos de Desenvolvemento Sustentable, aplicando métodos e proxectos de investigación, incidindo no uso de mapas e outras representacións gráficas, así como de medios accesibles de interpretación de imaxes.	Realiza propostas que contribúan ao logro dos Obxectivos de Desenvolvemento Sustentable, aplicando métodos e proxectos de investigación, incidindo no uso de mapas e outras representacións gráficas, así como de medios accesibles de interpretación de imaxes.		
CA3.5 - Rexeitar actitudes discriminatorias e recoñecer a riqueza da diversidade, a partir da análise da relación entre os aspectos xeográficos, históricos, ecosociais e culturais que conformaron a sociedade globalizada e multicultural actual, e o coñecemento da achega dos movementos en defensa dos dereitos das minorías e en favor da inclusión e a igualdade real, especialmente das mulleres e doutros colectivos discriminados.	Rexeita actitudes discriminatorias e recoñecer a riqueza da diversidade, a partir da análise da relación entre os aspectos xeográficos, históricos, ecosociais e culturais que conformaron a sociedade globalizada e multicultural actual		

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA3.6 - Contribuír ao benestar individual e colectivo a través do deseño, exposición e posta en práctica de iniciativas orientadas a promover un compromiso activo cos valores comúns, a mellora da contorna e o servizo á comunidade.	Contribúe ao benestar individual e colectivo a través do deseño, exposición e posta en práctica de iniciativas orientadas a promover un compromiso activo cos valores comúns, a mellora da contorna e o servizo á comunidade.		
CA3.7 - Adoptar un papel activo e comprometido coa contorna, de acordo con aptitudes, aspiracións, intereses e valores propios, a partir da análise crítica da realidade económica, da distribución e xestión do traballo, e a adopción de hábitos responsables, saudables, sustentables e respectuosos coa dignidade humana e a doutros seres vivos, así como da reflexión ética ante os usos da tecnoloxía e a xestión do tempo libre.	Adopta un papel activo e comprometido coa contorna, a partir da análise crítica da realidade económica, da distribución e xestión do traballo, e a adopción de hábitos responsables, sustentables e respectuosos coa dignidade humana, así como da reflexión ética ante os usos da tecnoloxía.		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
<ul style="list-style-type: none"> - Obxectivos de Desenvolvemento Sustentable. Emerxencia climática e sustentabilidade. Relación entre factores naturais e antrópicos. Modificacións, efectos e ameazas na Terra e a contorna próxima de España e Galicia. Os avances tecnolóxicos e a conciencia ecosocial. - Sociedade da información. Procura, tratamento da información, uso de datos en contornas dixitais e avaliación e contraste da fiabilidade das fontes. O problema da desinformación. Uso específico do léxico relativo aos ámbitos histórico, artístico e xeográfico. - Cultura mediática. Técnicas e métodos das Ciencias Sociais: análise de textos, interpretación e elaboración de mapas, esquemas e sínteses, representación de gráficos e interpretación de imaxes a través de medios dixitais accesibles. Tecnoloxías da información xeográfica. - O global e o local. A investigación en Ciencias Sociais. O estudo multicausal e a análise comparada do espazo natural, rural e urbano. A súa evolución en España e Galicia e os retos de futuro. - Estructuras económicas no mundo actual: unha economía globalizada. Os sectores produtivos na Unión Europea, España e Galicia, a súa transformación e evolución. A Unión Europea como exemplo do funcionamento dos mercados. A euronrexión Galicia-Norte de Portugal. - Igualdade de xénero e formas de violencia contra as mulleres. Actitudes e comportamentos sexistas - Métodos de investigación no ámbito da Xeografía e da Historia. Metodoloxías do pensamento histórico e do pensamento xeográfico. - A transformación humana do territorio e a distribución desigual dos recursos e do traballo. Evolución dos sistemas económicos. - Implicación na defensa e protección do medio ambiente. Acción e posición ante a emerxencia climática. - O patrimonio como ben e como recurso. Posta en valor, difusión e xestión da riqueza patrimonial. - Emprego e traballo na sociedade da información, aprendizaxe permanente e ao longo de toda a vida. - A transformación humana do territorio e a distribución desigual dos recursos e do traballo. Evolución dos sistemas económicos, dos ciclos demográficos, dos modos de vida e dos modelos de organización social. A loita polos dereitos laborais e sociais: o estado do benestar.

UD	Título da UD	Duración
8	O papel da Unión Europea na economía mundial	8

Craterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA2.5 - Idear e adoptar, cando sexa posible, comportamentos e accións que contribúan á conservación e mellora da contorna natural, rural e urbana, a través do respecto a todos os seres vivos, mostrando comportamentos orientados ao logro dun desenvolvemento sustentable das devanditas contornas, e defendendo o acceso universal, xusto e equitativo aos recursos que nos ofrece o planeta.	Idea e adopta, comportamentos e accións que contribúan á conservación e mellora da contorna natural, rural e urbana, con comportamentos orientados ao logro dun desenvolvemento sustentable das devanditas contornas, e defendendo o acceso universal, xusto e equitativo aos recursos.	PE	55
CA3.1 - Establecer conexións e relacións entre os coñecementos e informacións adquiridos, elaborando sínteses interpretativas e explicativas, mediante informes, estudos ou dosieres informativos, que reflectan un dominio e consolidación dos contidos tratados.	Establece conexións e relacións entre os coñecementos e informacións adquiridos, elaborando sínteses interpretativas e explicativas, mediante informes, estudos ou dosieres informativos, que reflectan un dominio e consolidación dos contidos tratados.		
CA1.2 - Xerar produtos orixinais e creativos mediante a reelaboración de coñecementos previos a través de ferramentas de investigación que permitan explicar problemas presentes e pasados da humanidade a distintas escalas temporais e espaciais, do local ao global, utilizando conceptos, situacións e datos relevantes.	Xera produtos orixinais mediante a reelaboración de coñecementos previos a través de ferramentas de investigación que permitan explicar problemas presentes e pasados da humanidade a distintas escalas temporais e espaciais, do local ao global, utilizando conceptos, situacións e datos relevantes.	TI	45
CA1.5 - Rexeitar actitudes discriminatorias e recoñecer a riqueza da diversidade, a partir da análise da relación entre os aspectos xeográficos, históricos, ecosociais e culturais que conformaron a sociedade globalizada e multicultural actual, e o coñecemento da achega dos movementos en defensa dos dereitos das minorías e en favor da inclusión e a igualdade real, especialmente das mulleres e doutros colectivos discriminados.	Rexeita actitudes discriminatorias e recoñecer a riqueza da diversidade, a partir da análise da relación entre os aspectos xeográficos, históricos, ecosociais e culturais que conformaron a sociedade globalizada e multicultural actual		
CA2.3 - Transferir adecuadamente a información e o coñecemento por medio de narracións, pósteres, presentacións, exposicións orais, medios audiovisuais e outros produtos.	Transfire adecuadamente a información e o coñecemento por medio de narracións, pósteres, presentacións, exposicións orais, medios audiovisuais e outros produtos.		
CA2.6 - Coñecer, valorar e exercitar responsabilidades, dereitos e deberes e actuar en favor do seu desenvolvemento e a defensa dos valores constitucionais e democráticos.	Coñece, valora e exercita responsabilidades, dereitos e deberes e actuar en favor do seu desenvolvemento e a defensa dos valores constitucionais e democráticos.		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos

- Sociedade da información. Procura, tratamento da información, uso de datos en contornas dixitais e avaliación e contraste da fiabilidade das fontes. O problema da desinformación. Uso específico do léxico relativo aos ámbitos histórico, artístico e xeográfico.
- Cultura mediática. Técnicas e métodos das Ciencias Sociais: análise de textos, interpretación e elaboración de mapas, esquemas e sínteses, representación de gráficos e interpretación de imaxes a través de medios dixitais accesibles. Tecnoloxías da información xeográfica.
- O global e o local. A investigación en Ciencias Sociais. O estudo multicausal e a análise comparada do espazo natural, rural e urbano. A súa evolución en España e Galicia e os retos de futuro.
- Estruturas económicas no mundo actual: unha economía globalizada. Os sectores produtivos na Unión Europea, España e Galicia, a súa transformación e evolución. A Unión Europea como exemplo do funcionamento dos mercados. A eurorrexión Galicia-Norte de Portugal.
- Igualdade de xénero e formas de violencia contra as mulleres. Actitudes e comportamentos sexistas
- Métodos de investigación no ámbito da Xeografía e da Historia. Metodoloxías do pensamento histórico e do pensamento xeográfico.
- A transformación humana do territorio e a distribución desigual dos recursos e do traballo. Evolución dos sistemas económicos.
- Emprego e traballo na sociedade da información, aprendizaxe permanente e ao longo de toda a vida.
- A transformación humana do territorio e a distribución desigual dos recursos e do traballo. Evolución dos sistemas económicos, dos ciclos demográficos, dos modos de vida e dos modelos de organización social. A loita polos dereitos laborais e sociais: o estado do benestar.

UD	Título da UD	Duración
9	A economía de España	8

Craterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.3 - Coñecer os Obxectivos de Desenvolvemento Sustentable, realizando propostas que contribúan ao seu logro, aplicando métodos e proxectos de investigación, incidindo no uso de mapas e outras representacións gráficas, así como de medios accesibles de interpretación de imaxes.	Coñece adecuadamente os Obxectivos de Desenvolvemento Sustentable, realizando propostas que contribúan ao seu logro, aplicando métodos e proxectos de investigación, incidindo no uso de mapas e outras representacións gráficas, así como de medios accesibles de interpretación de imaxes.		
CA1.4 - Identificar os elementos da contorna e comprender o seu funcionamento como un sistema complexo por medio da análise multicausal das súas relacións naturais e humanas, presentes e pasadas, valorando o grao de conservación e de equilibrio dinámico.	Identifica correctamente os elementos da contorna e comprender o seu funcionamento como un sistema complexo por medio da análise multicausal das súas relacións naturais e humanas, presentes e pasadas, valorando o grao de conservación e de equilibrio dinámico.	PE	60

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA3.2 - Realizar propostas que contribúan ao logro dos Obxectivos de Desenvolvemento Sustentable, aplicando métodos e proxectos de investigación, incidindo no uso de mapas e outras representacións gráficas, así como de medios accesibles de interpretación de imaxes.	Realiza propostas que contribúan ao logro dos Obxectivos de Desenvolvemento Sustentable, aplicando métodos e proxectos de investigación, incidindo no uso de mapas e outras representacións gráficas, así como de medios accesibles de interpretación de imaxes		
CA1.2 - Xerar produtos orixinais e creativos mediante a reelaboración de coñecementos previos a través de ferramentas de investigación que permitan explicar problemas presentes e pasados da humanidade a distintas escalas temporais e espaciais, do local ao global, utilizando conceptos, situacións e datos relevantes.	Xera produtos orixinais mediante a reelaboración de coñecementos previos a través de ferramentas de investigación que permitan explicar problemas presentes e pasados da humanidade a distintas escalas temporais e espaciais, do local ao global, utilizando conceptos, situacións e datos relevantes.		
CA2.3 - Transferir adecuadamente a información e o coñecemento por medio de narracións, pósteres, presentacións, exposicións orais, medios audiovisuais e outros produtos.	Transfire adecuadamente a información e o coñecemento por medio de narracións, pósteres, presentacións, exposicións orais, medios audiovisuais e outros produtos.		
CA2.5 - Idear e adoptar, cando sexa posible, comportamentos e accións que contribúan á conservación e mellora da contorna natural, rural e urbana, a través do respecto a todos os seres vivos, mostrando comportamentos orientados ao logro dun desenvolvemento sustentable das devanditas contornas, e defendendo o acceso universal, xusto e equitativo aos recursos que nos ofrece o planeta.	Desenvolve comportamentos e accións que contribúan á conservación e mellora da contorna natural, rural e urbana, mostrando comportamentos orientados ao logro dun desenvolvemento sustentable e defendendo o acceso universal, xusto e equitativo aos recursos que nos ofrece o planeta.	TI	40
CA3.1 - Establecer conexións e relacións entre os coñecementos e informacións adquiridos, elaborando sínteses interpretativas e explicativas, mediante informes, estudos ou dosieres informativos, que reflectan un dominio e consolidación dos contidos tratados.	Establece conexións e relacións entre os coñecementos e informacións adquiridos, elaborando sínteses interpretativas e explicativas, mediante informes, estudos ou dosieres informativos, que reflectan un dominio e consolidación dos contidos tratados.		
CA3.3 - Entender e afrontar, desde un enfoque ecosocial, problemas e desafíos pasados, actuais ou futuros das sociedades contemporáneas tendo en conta as súas relacións de interdependencia e ecodpendencia.	Entende e afronta, desde un enfoque ecosocial, problemas e desafíos pasados, actuais ou futuros das sociedades contemporáneas tendo en conta as súas relacións de interdependencia e ecodpendencia.		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
<ul style="list-style-type: none"> - Obxectivos de Desenvolvemento Sustentable. Emerxencia climática e sustentabilidade. Relación entre factores naturais e antrópicos. Modificacións, efectos e ameazas na Terra e a contorna próxima de España e Galicia. Os avances tecnolóxicos e a conciencia ecosocial. - Sociedade da información. Procura, tratamento da información, uso de datos en contornas dixitais e avaliación e contraste da fiabilidade das fontes. O problema da desinformación. Uso específico do léxico relativo aos ámbitos histórico, artístico e xeográfico. - Cultura mediática. Técnicas e métodos das Ciencias Sociais: análise de textos, interpretación e elaboración de mapas, esquemas e sínteses, representación de gráficos e interpretación de imaxes a través de medios dixitais

Contidos
<ul style="list-style-type: none"> - accesibles. Tecnoloxías da información xeográfica. - O global e o local. A investigación en Ciencias Sociais. O estudo multicausal e a análise comparada do espazo natural, rural e urbano. A súa evolución en España e Galicia e os retos de futuro. - Estructuras económicas no mundo actual: unha economía globalizada. Os sectores produtivos na Unión Europea, España e Galicia, a súa transformación e evolución. A Unión Europea como exemplo do funcionamento dos mercados. A eurorrexión Galicia-Norte de Portugal. - Igualdade de xénero e formas de violencia contra as mulleres. Actitudes e comportamentos sexistas - Métodos de investigación no ámbito da Xeografía e da Historia. Metodoloxías do pensamento histórico e do pensamento xeográfico. - A transformación humana do territorio e a distribución desigual dos recursos e do traballo. Evolución dos sistemas económicos. - Implicación na defensa e protección do medio ambiente. Acción e posición ante a emerxencia climática. - Emprego e traballo na sociedade da información, aprendizaxe permanente e ao longo de toda a vida. - A transformación humana do territorio e a distribución desigual dos recursos e do traballo. Evolución dos sistemas económicos, dos ciclos demográficos, dos modos de vida e dos modelos de organización social. A loita polos dereitos laborais e sociais: o estado do benestar.

UD	Título da UD	Duración
10	A economía mundial	7

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.3 - Coñecer os Obxectivos de Desenvolvemento Sustentable, realizando propostas que contribúan ao seu logro, aplicando métodos e proxectos de investigación, incidindo no uso de mapas e outras representacións gráficas, así como de medios accesibles de interpretación de imaxes.	Coñece os Obxectivos de Desenvolvemento Sustentable, realizando propostas que contribúan ao seu logro, aplicando métodos e proxectos de investigación, incidindo no uso de mapas e outras representacións gráficas, así como de medios accesibles de interpretación de imaxes.		
CA1.6 - Recoñecer os trazos que van conformando a identidade propia e a dos demais, a riqueza das identidades múltiples en relación con distintas escalas espaciais, a través da investigación e a análise dos seus fundamentos xeográficos, históricos, artísticos, ideolóxicos e lingüísticos, e o recoñecemento das súas expresións culturais.	Recoñece os trazos que van conformando a identidade propia e a dos demais, en relación con distintas escalas espaciais, a través da investigación e a análise dos seus fundamentos xeográficos, históricos, artísticos, ideolóxicos e lingüísticos, e o recoñecemento das súas expresións culturais.	PE	60
CA3.3 - Entender e afrontar, desde un enfoque ecosocial, problemas e desafíos pasados, actuais ou futuros das sociedades contemporáneas tendo en conta as súas relacións de interdependencia e ecodpendencia.	Entende e afronta, desde un enfoque ecosocial, problemas e desafíos pasados, actuais ou futuros das sociedades contemporáneas tendo en conta as súas relacións de interdependencia e ecodpendencia.		

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.2 - Xerar produtos orixinais e creativos mediante a reelaboración de coñecementos previos a través de ferramentas de investigación que permitan explicar problemas presentes e pasados da humanidade a distintas escalas temporais e espaciais, do local ao global, utilizando conceptos, situacións e datos relevantes.	Xera produtos orixinais mediante a reelaboración de coñecementos previos a través de ferramentas de investigación que permitan explicar problemas presentes e pasados da humanidade a distintas escalas temporais e espaciais, do local ao global, utilizando conceptos, situacións e datos relevantes.		
CA2.3 - Transferir adecuadamente a información e o coñecemento por medio de narracións, pósteres, presentacións, exposicións orais, medios audiovisuais e outros produtos.	Transfire adecuadamente a información e o coñecemento por medio de narracións, pósteres, presentacións, exposicións orais, medios audiovisuais e outros produtos.		
CA2.5 - Idear e adoptar, cando sexa posible, comportamentos e accións que contribúan á conservación e mellora da contorna natural, rural e urbana, a través do respecto a todos os seres vivos, mostrando comportamentos orientados ao logro dun desenvolvemento sustentable das devanditas contornas, e defendendo o acceso universal, xusto e equitativo aos recursos que nos ofrece o planeta.	Idea e adopta comportamentos e accións que contribúen á conservación e mellora da contorna natural, rural e urbana, mostrando comportamentos orientados ao logro dun desenvolvemento sustentable, e defendendo o acceso universal, xusto e equitativo aos recursos que nos ofrece o planeta.	TI	40
CA3.1 - Establecer conexións e relacións entre os coñecementos e informacións adquiridos, elaborando sínteses interpretativas e explicativas, mediante informes, estudos ou dosieres informativos, que reflectan un dominio e consolidación dos contidos tratados.	Establece conexións e relacións entre os coñecementos e informacións adquiridos, elaborando sínteses interpretativas e explicativas, mediante informes, estudos ou dosieres informativos, que reflectan un dominio e consolidación dos contidos tratados.		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
<ul style="list-style-type: none"> - Obxectivos de Desenvolvemento Sustentable. Emerxencia climática e sustentabilidade. Relación entre factores naturais e antrópicos. Modificacións, efectos e ameazas na Terra e a contorna próxima de España e Galicia. Os avances tecnolóxicos e a conciencia ecosocial. - Globalización. Os movementos migratorios e interculturalidade no ámbito mundial. Conflitos ideolóxicos e etnoculturais. - Sociedade da información. Procura, tratamento da información, uso de datos en contornas dixitais e avaliación e contraste da fiabilidade das fontes. O problema da desinformación. Uso específico do léxico relativo aos ámbitos histórico, artístico e xeográfico. - Cultura mediática. Técnicas e métodos das Ciencias Sociais: análise de textos, interpretación e elaboración de mapas, esquemas e sínteses, representación de gráficos e interpretación de imaxes a través de medios dixitais accesibles. Tecnoloxías da información xeográfica. - O global e o local. A investigación en Ciencias Sociais. O estudo multicausal e a análise comparada do espazo natural, rural e urbano. A súa evolución en España e Galicia e os retos de futuro. - Estructuras económicas no mundo actual: unha economía globalizada. Os sectores produtivos na Unión Europea, España e Galicia, a súa transformación e evolución. A Unión Europea como exemplo do funcionamento dos mercados. A eurorrexión Galicia-Norte de Portugal. - Dilemas e incertezas ante o crecemento, a empregabilidade e a sustentabilidade. - Igualdade de xénero e formas de violencia contra as mulleres. Actitudes e comportamentos sexistas

Contidos
<ul style="list-style-type: none"> - Diversidade social, etnocultural e de xénero. Migracións, multiculturalidade e mestizaxe en sociedades abertas. Historia e recoñecemento do pobo xitano e outras minorías étnicas do noso país. España, país de migrantes. Novas formas de identificación cultural. - Métodos de investigación no ámbito da Xeografía e da Historia. Metodoloxías do pensamento histórico e do pensamento xeográfico. - A transformación humana do territorio e a distribución desigual dos recursos e do traballo. Evolución dos sistemas económicos. - Interpretación do territorio e da paisaxe. Do éxodo rural á concentración urbana. O problema do despoboamento rural no ámbito estatal e autonómico. Ordenación do territorio e transformación do espazo. A importancia do espazo público. A pegada humana e a protección do medio natural. - Implicación na defensa e protección do medio ambiente. Acción e posición ante a emerxencia climática. - Emprego e traballo na sociedade da información, aprendizaxe permanente e ao longo de toda a vida. - A transformación humana do territorio e a distribución desigual dos recursos e do traballo. Evolución dos sistemas económicos, dos ciclos demográficos, dos modos de vida e dos modelos de organización social. A loita polos dereitos laborais e sociais: o estado do benestar.

UD	Título da UD	Duración
11	O século XVIII. Absolutismo e Revolución	10

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA2.1 - Analizar procesos de cambio histórico e comparar casos da Historia e a Xeografía a través do uso de fontes de información diversas, tendo en conta as transformacións de curta e longa duración (conxuntura e estrutura), as continuidades e permanencias en diferentes períodos e lugares.	Analiza procesos de cambio histórico e comparar casos da Historia e a Xeografía a través do uso de fontes de información diversas, tendo en conta as transformacións de curta e longa duración, as continuidades e permanencias en diferentes períodos e lugares.	PE	75
CA2.2 - Utilizar secuencias cronolóxicas complexas nas que identificar, comparar e relacionar feitos e procesos en diferentes períodos e lugares históricos (simultaneidade, duración, causalidade), utilizando termos e conceptos específicos do ámbito da Historia e da Xeografía.	Utiliza secuencias cronolóxicas complexas nas que identificar, comparar e relacionar feitos e procesos en diferentes períodos e lugares históricos, utilizando termos e conceptos específicos do ámbito da Historia e da Xeografía.		
CA2.4 - Identificar os principais feitos históricos nos diferentes contextos e valorar os cambios que propiciaron nos aspectos ideolóxicos, sociais, políticos e económicos conformando as bases do mundo contemporáneo e actual; así mesmo, xustificar que feitos do pasado teñen unha incidencia no presente establecendo relacións de causalidade e consecuencialidade que todo acontecemento histórico vai provocar no futuro.	Identifica os principais feitos históricos nos diferentes contextos e valorar os cambios que propiciaron nos aspectos ideolóxicos, sociais, políticos e económicos conformando as bases do mundo contemporáneo e actual.		

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA3.1 - Establecer conexións e relacións entre os coñecementos e informacións adquiridos, elaborando sínteses interpretativas e explicativas, mediante informes, estudos ou dosieres informativos, que reflectan un dominio e consolidación dos contidos tratados.	Establece conexións e relacións entre os coñecementos e informacións adquiridos, elaborando sínteses interpretativas e explicativas, mediante informes, estudos ou dosieres informativos, que reflectan un dominio e consolidación dos contidos tratados.		
CA1.1 - Elaborar contidos propios en distintos formatos, mediante aplicacións e estratexias de recollida e representación de datos máis complexas, usando e contrastando criticamente fontes fiables, tanto analóxicas como dixitais, do presente e da historia contemporánea, identificando a desinformación e a manipulación.	Elabora contidos propios en distintos formatos, mediante aplicacións e estratexias de recollida e representación de datos máis complexas, usando e contrastando criticamente fontes fiables, tanto analóxicas como dixitais, do presente e da historia contemporánea.		
CA1.2 - Xerar produtos orixinais e creativos mediante a reelaboración de coñecementos previos a través de ferramentas de investigación que permitan explicar problemas presentes e pasados da humanidade a distintas escalas temporais e espaciais, do local ao global, utilizando conceptos, situacións e datos relevantes.	Xera produtos orixinais mediante a reelaboración de coñecementos previos a través de ferramentas de investigación que permitan explicar problemas presentes e pasados da humanidade a distintas escalas temporais e espaciais, do local ao global, utilizando conceptos, situacións e datos relevantes.		
CA2.3 - Transferir adecuadamente a información e o coñecemento por medio de narracións, pósteres, presentacións, exposicións orais, medios audiovisuais e outros produtos.	Transfire adecuadamente a información e o coñecemento por medio de narracións, pósteres, presentacións, exposicións orais, medios audiovisuais e outros produtos.	TI	25
CA2.8 - Recoñecer os trazos que van conformando a identidade propia e a dos demais, a riqueza das identidades múltiples en relación con distintas escalas espaciais, a través da investigación e a análise dos seus fundamentos xeográficos, históricos, artísticos, ideolóxicos e lingüísticos, e o recoñecemento das súas expresións culturais.	Recoñece os trazos que van conformando a identidade propia e a dos demais, a riqueza das identidades múltiples en relación con distintas escalas espaciais, a través da investigación e a análise dos seus fundamentos xeográficos, históricos, artísticos, ideolóxicos e lingüísticos.		
CA3.4 - Recoñecer movementos e causas que xeren unha conciencia solidaria, promovan a cohesión social e traballen para a eliminación da desigualdade, especialmente a motivada por cuestión de xénero, e para o pleno desenvolvemento da cidadanía, mediante a mobilización de coñecementos e estratexias de participación, traballo en equipo, mediación e resolución pacífica de conflitos.	Recoñece movementos e causas que xeren unha conciencia solidaria, promovan a cohesión social e a eliminación da desigualdade, mediante a mobilización de coñecementos e estratexias de participación, traballo en equipo, mediación e resolución pacífica de conflitos.		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
<p>- Sociedade da información. Procura, tratamento da información, uso de datos en contornas dixitais e avaliación e contraste da fiabilidade das fontes. O problema da desinformación. Uso específico do léxico relativo aos ámbitos histórico, artístico e xeográfico.</p> <p>- Cultura mediática. Técnicas e métodos das Ciencias Sociais: análise de textos, interpretación e elaboración de mapas, esquemas e sínteses, representación de gráficos e interpretación de imaxes a través de medios dixitais</p>

Contidos

- accesibles. Tecnoloxías da información xeográfica.
- Igualdade de xénero e formas de violencia contra as mulleres. Actitudes e comportamentos sexistas
- Métodos de investigación no ámbito da Xeografía e da Historia. Metodoloxías do pensamento histórico e do pensamento xeográfico.
- As fontes históricas como base para a construción do coñecemento sobre o pasado contemporáneo. Contraste entre interpretacións de historiadores.
- A transformación política dos seres humanos: da servidume á cidadanía. Transicións, revolucións e resistencias: permanencias e cambios na época contemporánea. A conquista dos dereitos individuais e colectivos na época contemporánea. Orixe, evolución e adaptación dos sistemas liberais en España e no mundo a través das fontes.
- A chegada a España dunha nova dinastía, uniformismo e reformismo borbónico. Crise do Antigo Réxime en España e Galicia ata 1814. O reformismo ilustrado en Galicia.
- A transformación humana do territorio e a distribución desigual dos recursos e do traballo. Evolución dos sistemas económicos.
- O nacemento das novas expresións artísticas e culturais ata a metade do século XIX e a súa relación coas artes clásicas. A personalidade independente de Goya. Respecto e conservación do patrimonio material e inmaterial.
- A transformación humana do territorio e a distribución desigual dos recursos e do traballo. Evolución dos sistemas económicos, dos ciclos demográficos, dos modos de vida e dos modelos de organización social. A loita polos dereitos laborais e sociais: o estado do benestar.

UD	Título da UD	Duración
12	A revolución industrial	10

Craterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA2.1 - Analizar procesos de cambio histórico e comparar casos da Historia e a Xeografía a través do uso de fontes de información diversas, tendo en conta as transformacións de curta e longa duración (conxuntura e estrutura), as continuidades e permanencias en diferentes períodos e lugares.	Analiza procesos de cambio histórico e comparar casos da Historia e a Xeografía a través do uso de fontes de información diversas, tendo en conta as transformacións de curta e longa duración (conxuntura e estrutura), as continuidades e permanencias en diferentes períodos e lugares.		
CA2.2 - Utilizar secuencias cronolóxicas complexas nas que identificar, comparar e relacionar feitos e procesos en diferentes períodos e lugares históricos (simultaneidade, duración, causalidade), utilizando termos e conceptos específicos do ámbito da Historia e da Xeografía.	Utiliza correctamente secuencias cronolóxicas complexas nas que identificar, comparar e relacionar feitos e procesos en diferentes períodos e lugares históricos, utilizando termos e conceptos específicos do ámbito da Historia e da Xeografía.	PE	75

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA2.4 - Identificar os principais feitos históricos nos diferentes contextos e valorar os cambios que propiciaron nos aspectos ideolóxicos, sociais, políticos e económicos conformando as bases do mundo contemporáneo e actual; así mesmo, xustificar que feitos do pasado teñen unha incidencia no presente establecendo relacións de causalidade e consecuencialidade que todo acontecemento histórico vai provocar no futuro.	Identifica os principais feitos históricos nos diferentes contextos e valorar os cambios que propiciaron nos aspectos ideolóxicos, sociais, políticos e económicos conformando as bases do mundo contemporáneo e actual.		
CA2.8 - Recoñecer os trazos que van conformando a identidade propia e a dos demais, a riqueza das identidades múltiples en relación con distintas escalas espaciais, a través da investigación e a análise dos seus fundamentos xeográficos, históricos, artísticos, ideolóxicos e lingüísticos, e o recoñecemento das súas expresións culturais.	Recoñece os trazos que van conformando a identidade propia e a dos demais, a través da investigación e a análise dos seus fundamentos xeográficos, históricos, artísticos, ideolóxicos e lingüísticos, e o recoñecemento das súas expresións culturais.		
CA3.4 - Recoñecer movementos e causas que xeren unha conciencia solidaria, promovan a cohesión social e traballen para a eliminación da desigualdade, especialmente a motivada por cuestión de xénero, e para o pleno desenvolvemento da cidadanía, mediante a mobilización de coñecementos e estratexias de participación, traballo en equipo, mediación e resolución pacífica de conflitos.	Recoñece correctamente movementos e causas que xeren unha conciencia solidaria, promovan a cohesión social, e traballen para a eliminación da desigualdade, e para o pleno desenvolvemento da cidadanía.		
CA1.1 - Elaborar contidos propios en distintos formatos, mediante aplicacións e estratexias de recollida e representación de datos máis complexas, usando e contrastando criticamente fontes fiables, tanto analóxicas como dixitais, do presente e da historia contemporánea, identificando a desinformación e a manipulación.	Elabora contidos propios en distintos formatos, con aplicacións e estratexias de recollida e representación de datos máis complexas, usando e contrastando criticamente fontes fiables, tanto analóxicas como dixitais, do presente e da historia contemporánea.		
CA1.2 - Xerar produtos orixinais e creativos mediante a reelaboración de coñecementos previos a través de ferramentas de investigación que permitan explicar problemas presentes e pasados da humanidade a distintas escalas temporais e espaciais, do local ao global, utilizando conceptos, situacións e datos relevantes.	Xera produtos orixinais mediante a reelaboración de coñecementos previos a través de ferramentas de investigación que permitan explicar problemas presentes e pasados da humanidade a distintas escalas temporais e espaciais, do local ao global, utilizando conceptos, situacións e datos relevantes.	TI	25
CA2.3 - Transferir adecuadamente a información e o coñecemento por medio de narracións, pósteres, presentacións, exposicións orais, medios audiovisuais e outros produtos.	Transfire adecuadamente a información e o coñecemento por medio de narracións, pósteres, presentacións, exposicións orais, medios audiovisuais e outros produtos.		
CA2.7 - Recoñecer movementos e causas que xeren unha conciencia solidaria, promovan a cohesión social, e traballen para a eliminación da desigualdade, especialmente a motivada por cuestión de xénero, e para o pleno desenvolvemento da cidadanía, mediante a mobilización de coñecementos e estratexias de participación, traballo en equipo, mediación e resolución pacífica de conflitos.	Recoñece movementos e causas que xeren unha conciencia solidaria, promovan a cohesión social, e traballen para a eliminación da desigualdade, e para o pleno desenvolvemento da cidadanía.		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
<ul style="list-style-type: none"> - Sociedade da información. Procura, tratamento da información, uso de datos en contornas dixitais e avaliación e contraste da fiabilidade das fontes. O problema da desinformación. Uso específico do léxico relativo aos ámbitos histórico, artístico e xeográfico. - Cultura mediática. Técnicas e métodos das Ciencias Sociais: análise de textos, interpretación e elaboración de mapas, esquemas e sínteses, representación de gráficos e interpretación de imaxes a través de medios dixitais accesibles. Tecnoloxías da información xeográfica. - Igualdade de xénero e formas de violencia contra as mulleres. Actitudes e comportamentos sexistas - Métodos de investigación no ámbito da Xeografía e da Historia. Metodoloxías do pensamento histórico e do pensamento xeográfico. - As fontes históricas como base para a construción do coñecemento sobre o pasado contemporáneo. Contraste entre interpretacións de historiadores. - A transformación política dos seres humanos: da servidume á cidadanía. Transicións, revolucións e resistencias: permanencias e cambios na época contemporánea. A conquista dos dereitos individuais e colectivos na época contemporánea. Orixe, evolución e adaptación dos sistemas liberais en España e no mundo a través das fontes. - A chegada a España dunha nova dinastía, uniformismo e reformismo borbónico. Crise do Antigo Réxime en España e Galicia ata 1814. O reformismo ilustrado en Galicia. - A industrialización en Europa, España e Galicia. Transicións, revolucións, permanencias e cambios na nova orde mundial. Nacemento dunha nova sociedade. - A transformación humana do territorio e a distribución desigual dos recursos e do traballo. Evolución dos sistemas económicos. - O nacemento das novas expresións artísticas e culturais ata a metade do século XIX e a súa relación coas artes clásicas. A personalidade independente de Goya. Respecto e conservación do patrimonio material e inmaterial. - A transformación humana do territorio e a distribución desigual dos recursos e do traballo. Evolución dos sistemas económicos, dos ciclos demográficos, dos modos de vida e dos modelos de organización social. A loita polos dereitos laborais e sociais: o estado do benestar.

4.1. Concrecións metodolóxicas

A metodoloxía didáctica empregada para desenvolver esta materia debe favorecer tanto o traballo individual como o cooperativo, o pensamento autónomo, crítico e rigoroso, o uso de técnicas e hábitos de investigación, a capacidade do alumnado de aprender por si mesmo e a transferencia e a aplicación do aprendido. Ademais, preténdese exercitar ao alumnado nos procedementos habituais do xeógrafo e do historiador: natureza, tipoloxía e importancia das distintas clases de fontes, análise e utilización crítica das mesmas, contraste de interpretacións historiográficas e utilización de información procedente dos medios de comunicación de masas para achegarse ao coñecemento da realidade xeográfica e xeopolítica actual.

As tecnoloxías da información e da comunicación deben ser utilizadas como unha ferramenta necesaria para a aprendizaxe, tanto polo seu carácter imprescindible na educación como pola súa utilidade e relevancia para a vida cotiá e a inserción laboral.

A natureza específica da Xeografía e a Historia -multiplicidade de factores que interveñen nunha realidade humana, cambio permanente mais non uniforme nin no tempo nin no espazo irrepetibilidade dos feitos- condúcenos a que nesta disciplina, en canto materia de ensinanza-aprendizaxe, debamos ter en conta as seguintes consideracións didácticas:

1. A forma de acceder ao coñecemento histórico non é uniforme dentro da propia disciplina. Inflúen a parcela espacial e cronolóxica que se considere. Non nos acercamos cos mesmos medios ao coñecemento histórico máis afastado no tempo e no espazo que a unha época próxima. Polo tanto, os medios que se utilicen deben variar ao longo de todo o desenvolvemento da materia.
2. Na clase de Historia fanse comentarios sobre valores e sobre actitudes e ao facelo transmítense mensaxes. Isto fai o seu estudo vulnerable a interferencias políticas e a que, con frecuencia, se confundan consideracións de orde

política e ideolóxica con consideracións de tipo educativo. Polo que se procurará tratar os temas de estudo con obxectividade e non emitir xuízos de valor.

3. Deben traballarse aspectos da realidade xeográficamediante a observación directa ou indirecta insistindo na interpretación de gráficos e elaboración destes a partir de datos. Igualmente, resulta fundamental a elaboración de traballos de campo sobre a realidade xeográfica máis próxima e/ou o patrimonio artístico do contorno.

4. A motivación é un aspecto importante para acadar unha ensinanza eficaz. Para promover que sexa positiva, é necesario que os temas de estudo conecten directamente cos intereses do alumnado. O emprego de medios audiovisuais, o achegamento a problemas do seu contorno, as saídas programadas, etc. constitúen estratexias motivadoras e atractivas.

5. Partindo destas consideracións as distintas unidades didácticas deben enfocarse non como un conxunto de feitos illados, senón como un conxunto de procesos e de problemas nos que se analicen as súas causas e as súas consecuencias e as relacións existentes entre elas.

6. Tanto no ensino da Historia como no da Xeografía partírase de aprendizaxes máis simples avanzando gradualmente cara outros máis complexos. Procurarase manter a motivación cara a aprendizaxe, formando un alumnado activo, autónomo e responsable da súa propia aprendizaxe, que comprenda o que aprende e que sexa capaz de empregalo dentro e fóra da aula. Para acadalo, e en función dos contidos a tratar, combinaranse diferentes métodos didácticos:

7. Método interrogativo: con el, o profesor pode coñecer o que o alumnado sabe, pode desenvolver novos coñecementos e resolver dúbidas, e permite unha comunicación fluída co alumnado.

8. Método expositivo: utilízase para presentar os conceptos e feitos máis salientables e achegar e aclarar aqueles que presenten máis dificultades para o alumnado.

9. Método demostrativo: o profesor amosará con imaxes, vídeos e reconstrucións virtuais e reproducións aspectos diversos da xeografía, prehistoria, historia e historia da arte.

10. Método do descubrimento ou de indagación: o alumnado, realizando diversas actividades, desenvolverá diversas técnicas de estudo e análise das ciencias sociais, como medio para exercitarse na adquisición das competencias clave, achegándose ás fontes que lle permitan construír o seu propio coñecemento.

O plan de traballo dunha clase variará segundo os temas a tratar:

-Para a ensinanza de parcelas máis antigas que é difícil que o alumnado se sitúe, ou para aspectos da Historia e/ou da Xeografía que, polo seu afastamento espazo-temporal, non teñen unha repercusión recoñecible no contorno, sería:

A presentación dos problemas por parte do profesor/a.

A consideración conxunta profesorado-alumnado das distintas alternativas posibles de interpretación.

O acordo sobre a natureza e sobre as causas do proceso histórico e/ou xeográfico en cuestión.

A ilustración e comprobación das conclusións con exemplos concretos, sempre que sexan procesos xerais.

-Para abordar os aspectos relacionados co mundo actual e para o estudo de aspectos da historia máis próxima, a vía sería partir do concreto para chegar ao abstracto e, apoiándose en datos do contorno próximo, inducir a curiosidade de por que é así e ir relacionando a historia local cos seus condicionantes externos para intentar alcanzar unha comprensión de estruturas e de procesos máis amplos, pois non se pode entender o medio no que se desenvolve o alumnado desconectado das súas referencias máis xerais.

-A primeira das actividades de cada unha das Unidades Didácticas actuará de ámbito motivador para o tema das mesmas e para que o alumnado manifieste as súas opinións e sexan conscientes do que coñecen e do que descoñecen. Así o profesor/a estará en condicións de axustar a proposta de actividades, incorporando as conclusións desta primeira sesión. A presentación pode ser distinta en cada caso: enquisa, visualización dun fragmento dun vídeo, observación de gráficos, comparación de debuxos, pinturas, fotografías, etc.

En todo caso desde un punto de vista xenérico, o Proxecto Curricular, así como as programacións de cada unha das unidades didácticas, baséanse nos principios de intervención educativa xa sinalados e que sintetizamos e concretamos da seguinte forma:

a) Pártese do nivel de desenvolvemento do alumno, nos seus distintos aspectos, para construír, a partir de aí, outras aprendizaxes que favorezan e melloren este nivel de desenvolvemento.

b) Dáse prioridade á comprensión dos contidos que se traballan fronte á súa aprendizaxe mecánica.

c) Propíciase oportunidades para poñer en práctica os novos coñecementos, de modo que o alumno poida comproba-lo interese e a utilidade do aprendido.

d) Foméntase a reflexión persoal sobre o realizado e a elaboración de conclusións con respecto ó que se aprendeu, de modo que o alumno poida analiza-lo seu progreso respecto ós seus coñecementos.

Todos estes principios teñen como finalidade que os alumnos sexan, gradualmente, capaces de aprender de forma autónoma. En definitiva, supoñen adoptar unha perspectiva do docente como orientador, promotor e facilitador do desenvolvemento competencial no alumnado, respectando a diversidade e distintos ritmos e estilos de aprendizaxe

mediante traballos individuais e colectivos.

4.2. Materiais e recursos didácticos

Denominación
Materiais e recursos didácticos

A modo de orientación xeral, indícanse a continuación os materiais e recursos que van ser empregados de xeito recorrente ó longo de todo o ano académico.

A) Libros de texto:

3º de ESO : Ed. Vicens Vives.

B) Atlas xeográficos e históricos. Mapas físicos, políticos e históricos do mundo, Europa, Península Ibérica e Galicia.

C) Coleccións documentais, textos, etc.

D) Documentos audiovisuais de Historia de España e do mundo, de Xeografía.

E) Planos, mapas topográficos e imaxes de satélite.

F) Artigos de prensa, materiais obtidos a través de internet, documentos seleccionados fotocopiados.

G) Materiais elaborados polo alumnado.

H) Diarios de clase elaborados polos alumnos.

I) Tecnoloxías da Información e Comunicación

J) Especificamente, software dixital, como por exemplo a Aula Virtual do Centro, Google Maps, Google Earth, Socrative, Kahoot, etc

Polo que respecta ós recursos metodolóxicos, a área contemplará os principios de carácter psicopedagóxico que constitúen a referencia esencial para unha proposta curricular coherente e integradora entre tódalas áreas dunha etapa que debe reunir un carácter comprensivo á vez que respectuoso coas diferencias individuais. Son as seguintes:

- A nosa actividade como profesores será considerada como mediadora e guía para o desenvolvemento da actividade constructiva do alumno.

- Partiremos do nivel de desenvolvemento do alumno, o que significa considerar tanto as súas capacidades como os seus coñecementos previos.

- Orientaremos a nosa acción a estimular no alumno a capacidade de aprender a aprender.

- Promoveremos a adquisición de aprendizaxes funcionais e significativas.

- Buscaremos formas de adaptación na axuda pedagóxica ás diferentes necesidades do alumnado.

- Impulsaremos un estilo de avaliación que sirva como punto de referencia á nosa actuación pedagóxica, que lle proporcione ó alumno información sobre o seu proceso de aprendizaxe e permita a participación do alumno na mesma a través da autoavaliación e da coavaliación.

- Fomentaremos o desenvolvemento da capacidade de socialización e de autonomía do alumno.

Os contidos da área preséntanse organizados en conxuntos temáticos de carácter analítico e disciplinar. Non obstante, estes conxuntos integraranse na aula a través de unidades didácticas que favorecerán a materialización do principio de inter e intradisciplinariedade por medio de procedementos tales como:

- Indagación e investigación a través de hipóteses e conxecturas, observación e recollida de datos, organización e análise dos datos, confrontación das hipóteses, interpretación, conclusións e comunicación das mesmas.

- Tratamento da información gracias á recollida e rexistro de datos, análise crítico das informacións, a inferencia e o contraste, etc.

- A explicación multicausal coa comprensión e a análise dos numerosos factores causais que interveñen na determinación dos fenómenos sociais e humanos.

O desenvolvemento da área desde unha perspectiva inter e intradisciplinar tamén se levará a cabo a través de actitudes, e valores como o rigor e a curiosidade científica, a conservación e valoración do patrimonio, tanto natural e medio-ambiental como artístico, cultural, institucional e histórico e a tolerancia respecto ás ideas, opinións e crenzas doutras persoas e sociedades, a valoración e defensa da paz mundial e da sociedade democrática, a responsabilidade fronte ós problemas colectivos e o sentido da solidariedade.

O desenvolvemento das experiencias de traballo na aula, desde unha fundamentación teórica aberta e de síntese

buscará a alternancia entre os dous grandes tipos de estratexias: expositivas e de indagación. Estas estratexias materializaranse en técnicas como:

- Os mapas de contido.
- As representacións plásticas e/ou dramáticas.
- Comentarios de texto e de obras artísticas.
- O debate, o coloquio e os diálogos.
- A utilización de medios informáticos e de prensa como fontes de información.

Se ben os medios de que se dispoñen non son excesivamente abundantes, paseniñamente vaise conseguindo un pequeno acopio de medios de todo tipo que complementan o traballo dos profesores.

Hai que suliñar que eses incrementos non proceden, en puridade, dos presupostos que se asignan ó Departamento polas autoridades educativas. Existe certa dificultade para utilización dos medios audiovisuais dada a carencia de locais libres e a competencia pola súa utilización por parte dos profesores de diversas materias agravada polo aumento do número de optativas que mesmo obriga a dividir aulas e utilizar departamentos como lugares de docencia.

5.1. Procedemento para a avaliación inicial

Nas primeiras semanas do curso o profesorado avaliará, a través da observación de aula e da realización de exercicios e actividades, aspectos básicos do desempeño competencial do alumnado en relación coa materia traballada, con especial atención a:

- competencia lingüística, claridade, cohesión e precisión na expresión oral e escrita
- tratamento da información escrita e audiovisual: extracción da información máis relevante, categorización da mesma en ideas principais e secundarias, busca de información
- comprensión, argumentación e razonamento. Creatividade.
- coñecementos básicos de destrezas, vocabulario e ferramentas das CCSS (tratamento de información gráfica e cartográfica, eixes cronolóxicos, etc)

Desta observación extraeranse conclusións que permitan ao profesorado realizar o mellor deseño curricular de aula para poder traballar os aspectos nos que se detecten as principais dificultades ou carencias, casí como prestar unha atención máis individualizada ao alumnado que presente as maiores dificultades no seu proceso de aprendizaxe. Esta información será contrastada e compartida co resto do equipo docente nas sesións de avaliación inicial que a lei establece, e que a Dirección do Centro fixa no mes de outubro.

A nivel grupal, polo tanto, desenvolveranse na aula actividades específicas de perfeccionamento e/ou recuperación das competencias que a avaliación continua revelase insuficientemente desenvolvidas. Igualmente, poderanse planificar a longo prazo estratexias de superación, a partir dun conxunto de actividades centradas nun traballo para realizar fóra da aula (supervisado polo profesor), encamiñadas a superación das dificultades que eventualmente se manifesten e que non poidan ser recuperadas durante o desenvolvemento de cada bloque na aula. Nelas terase en conta o nivel de adquisición de competencias do alumnado e, segundo o caso, aplicaranse actividades de reforzo ou de ampliación.

A nivel individual, o caso do alumnado con dificultades especiais adoptaranse medidas que se especifican no apartado de atención á diversidade desta programación didáctica.

5.2. Criterios de cualificación e recuperación

Pesos dos instrumentos de avaliación por UD:

Unidade didáctica	UD 1	UD 2	UD 3	UD 4	UD 5	UD 6	UD 7	UD 8	UD 9	UD 10
Peso UD/ Tipo Ins.	10	7	8	9	9	9	9	6	8	7
Proba escrita	70	50	44	60	70	40	40	55	60	60

Unidade didáctica	UD 1	UD 2	UD 3	UD 4	UD 5	UD 6	UD 7	UD 8	UD 9	UD 10
Peso UD/ Tipo Ins.	10	7	8	9	9	9	9	6	8	7
Táboa de indicadores	30	50	56	40	30	60	60	45	40	40

Unidade didáctica	UD 11	UD 12	Total
Peso UD/ Tipo Ins.	9	9	100
Proba escrita	75	75	59
Táboa de indicadores	25	25	41

Criterios de cualificación:

O alumnado será coñecedor en todo momento dos criterios de cualificación, que se concretarán para cada un dos instrumentos. Trátase de que todos comprendan os criterios en función dos que se avalía e cualifica e saiban en cada momento, o que se espera deles e o que teñen que facer para mellorar o seu rendemento.

A idea reguladora da actividade da aula susténtase sobre o principio de progresividade das aprendizaxes, atendendo a prioridades non só baseadas nos núcleos temáticos a abordar, senón tamén nas actividades a desenvolver encamiñadas á adquisición de competencias. En consecuencia, a avaliación será continua.

En cada avaliación trataranse de realizar alomenos dúas probas escritas para avaliar contidos de carácter cognitivo e procedimental. Eventualmente, e a criterio do profesorado, poderá limitarse a unha única proba se así o aconsella o nivel de avance do grupo ou resulta pertinente polo calendario escolar.

Cómpre ter en conta que na cualificación de cada proba, un 5% dependerá da corrección gramatical e ortográfica.

Cando un alumno ou alumna non poida realizar o exame na data prevista, deberá avisar, necesariamente, con anterioridade ao profesor ou profesora. De non facelo así, deberá entregar un xustificante médico para poder facer o dito exame noutra data diferente á programada quedando sempre ao criterio do profesor a admisión ou non da xustificación. En ningún caso se realizará outro

exame de non avisar con anterioridade ou cando se entenda que non está suficientemente acreditada a ausencia. Nestes casos, a nota desa proba será 0.

Se un alumno ou alumna é sorprendido/a empregando algún método fraudulento (dixital ou analóxico) durante unha proba escrita ou oral, ou interrompe de xeito malicioso o desenvolvemento normal dunha proba será expulsado/a da realización da mesma e a súa nota en devandita proba será de 0 puntos sobre 10. Se correspondera ao Exame Final de Xuño, quedaría suspenso.

3º de E.S.O.

A cualificación en cada avaliación trimestral e na avaliación ordinaria (Xuño) farase tendo en conta os seguintes apartados:

- Actividade do alumno na clase, traballos feitos en grupo ou individualmente para portafolios e caderno. Terá un peso do 30% na cualificación
- Realización de probas escritas/orais. En conxunto (media aritmética) terán un peso do 70% na cualificación.

A fin de potenciar o estudo diario, o esforzo polo estudo comprensivo fronte o memorístico, comprender os mecanismos de multicausalidade que caracterizan a Historia, a necesidade de ser claros na explicación dos acontecementos históricos e as realidades xeográficas, o profesor poderá realizar exámenes de diversa característica que se poderán realizar:

- Aula: A fin de comprobar que o alumno leva os seus estudos ao día o profesor poderá realizar exames, sempre adaptados ao tempo da duración da clase

A ausencia razoada dun apartado implica un peso do outro do 100%.

Criterios de recuperación:

Considerando que a avaliación é continua e diferenciada, aqueles alumnos que non alcancen os niveis mínimos para superar a materia, o profesor poderá recurrir a diversas formas de recuperación: indicar ao alumno aqueles aspectos que debe superar e marcar traballos específicos, exames de recuperación, ou calquera outro mecanismo didáctico que o profesor considere pode beneficiar ao alumno para alcanzar os niveis mínimos exigidos para superar a materia.

5.3. Procedemento de seguimento, recuperación e avaliación das materias pendentes

O alumnado coa materia pendente será convocado ao inicio do curso para explicarlle o plan de recuperación. Este consistirá na elaboración dun cartafol de traballo baseado en tarefas a través das cales se traballan as competencias básicas. Ademais disto vai ter que realizar exames escritos sobre as preguntas que se lle proporcionaron xunto co cartafol.

O alumno/a será titorizado regularmente, o que permitirá facer un seguimento do seu traballo e aclarar as dúbidas que se lle presenten.

A entrega do cartafol de traballo e a realización do exame será por trimestre.

En virtude de todo isto a cualificación suporá:

70% da nota acadada no exame escrito sobre as preguntas que se lle entregaron e que previamente tivo que preparar.

30% da nota acadada polo traballo realizado cuxa cualificación está determinada polas rúbricas específicas, resultando a media de todas elas.

Esixirase unha nota mínima de tres puntos (3'0) para facer media entre a proba escrita e as actividades de traballo individual que se realicen en cada trimestre.

Polo tanto a nota é o resultado de:

Nota trimestral da materia pendente= (Nota Ex. + Nota Traballo) / 2

No caso de que o/a alumno/a non aprobase o exame realizaráselle, cando se indicase, unha recuperación consistente nunha proba escrita en base ás preguntas preparadas e puntuada nunha escala de 1 a 10 non tendo que presentar o traballo se este xa foi entregado e valorado positivamente, en caso contrario, si debe corríxilo e entregalo de novo.

Para a nota final de curso sería o resultado de:

Nota final de curso: (Nota 1ª Av. + Nota 2ª Av.+ Nota 3ª Av.) / 3.

No tocante á atención á diversidade, segundo o artigo 51º da Orde do 8 setembro 2021, establécese un plan de reforzo que será elaborado polo profesorado que imparte a materia que a alumna ou o alumno teñan pendente de superar, baixo as directrices do correspondente departamento didáctico e co coñecemento do profesorado titor, e terá como referentes os obxectivos da materia e a contribución á adquisición das competencias. Igualmente, será un plan que se adapte ás particularidades de cada alumna ou alumno destinatarios. O departamento didáctico velará pola realización do plan por parte dos estudantes receptores.

6. Medidas de atención á diversidade

A Programación Xeral Anual do centro indica o seguinte en Atención á Diversidade:

O plan concrétese tendo en conta as necesidades específicas de cada curso académico. mecanismo fundamental para identificalas é a avaliación inicial, contemplada máis adiante como unha das accións a desenvolver dentro da atención á diversidade.

Teñen carácter prioritario as accións preventivas e orientadas á detección temperá, concretada en:

-Coordinación cos centros de primaria adscritos.

-Reunións e charlas informativas co alumnado para informar e orientar da nova etapa educativa e os servizos do centro.

-Reunións e charlas informativas cos pais e nais para informar e orientar da nova etapa educativa e os servizos do centro.

-Sesións de acollida do alumnado por niveis

-Sesións de acollida cos pais e nais por niveis

-Reunión coas persoas titoras e orientadoras nos CEIPs adscritos para coñecer as necesidades do alumando

-Avaliación inicial no centro.

Medidas organizativas e académicas garantas da atención á diversidade

a) Grupos do alumnado

Os criterios para establecer os grupos foron elaborados en colaboración pola Xefatura de Estudos, o Departamento de Orientación e a Coordinadora da Dinamización da Convivencia. Tivéronse en conta as indicacións recibidas dos CEIPs adscritos no caso de 1º de ESO, e a información das Xuntas de Avaliación nos seguintes niveis.

Estes criterios concretáronse en que houbera nos grupos dun mesmo nivel un número equilibrado de repetidores, alumnado con NEE e alumnado con pendentes. De 1º a 3º de ESO cumpriuse este obxectivo. Nos cursos máis elevados (4º ESO, 1º e 2º BAC) as opcións de matrícula foron os elementos determinantes na confección dos grupos.

b) Agrupamentos

O centro, tal como foi aprobado en CCP, prioriza a atención ao alumnado nos primeiros cursos de ESO, atendendo a dúas razóns principais: sentar bases sólidas no proceso de aprendizaxe e reducir a conflictividade na aula .

No presente curso escolar existen dous agrupamentos en 1º e dous en 2º ESO, en diversas materias.

c) Reforzos educativos: pedagogía terapéutica

No curso 2021-2022 hai dúas profesoras de Pedagogía Terapéutica.

Atenderán ao reforzo dos exentos de segunda lingua estranxeira de 2º ESO, e a reforzos de alumnado con dificultades de aprendizaxe, que polas circunstancias serán preferentemente fóra da aula, previa autorización das familias. Será obxecto de especial atención nos reforzos o alumnado con graves carencias na súa alfabetización, así como aquel que se incorpora ao sistema educativo español. O programa de reforzos e apoios está concretado na programación do Departamento de Orientación.

d) Participación no programa ¿Anaquiños matemáticos¿

Este programa, orientado á mellora da competencia matemática, e destinado a alumnado en risco de exclusión social, foi implantado por primeira vez hai dous cursos, con resultados satisfactorios. Prevese a súa continuación, complementada con outras medidas de mellora da competencia matemática desde unha perspectiva lúdica.

e) Programas individualizados: alumnado con materias pendentes

Os departamentos didácticos elaboran nas súas programacións os programas de reforzo para o alumnado con materias pendentes, que serán aplicados polo profesorado do grupo no que estea escolarizado o alumno. Deséñanse programas similares para o alumnado de 2º de Bacharelato que como consecuencia dun cambio de modalidade, ou a elección dunha materia da que non cursara a materia chave de segundo, deba superar as materias de 1º curso non cursadas previamente.

f) Atención ao alumnado con alto rendemento

Os departamentos establecen a atención ao alumnado que demanda un nivel académico superior ao dos seus compañeiros, a través de actividades voluntarias de ampliación. Ademais, o centro ofrece a este tipo de alumnado, de maneira voluntaria:

- a participación no Club de Ciencias

- a colaboración co Departamento de Normalización e Dinamización Lingüística, a través do cal poden propoñer e traballar en actividades complementarias e extraescolares

-a participación nas Olimpíadas de diferentes materias de Bacharelato

-a participación en proxectos didácticos anuais desenvolvidos polos departamentos

-a participación e colaboración no Club de Lectura

-a participación no Premio Ofelia Devesa que organiza o centro co

patrocinio de D.Carlos Lema Devesa.

-a participación no Bacharelato STEM de Excelencia en Ciencia e Tecnoloxía.

-a participación nas seccións bilingües de inglés en Educación Plástica e Visual en 1º e 3º ESO

-a colaboración no proxecto MarumaSat

O centro ten solicitado un contrato-programa CPIInnova na liña de excelencia.

g) Adaptación dos tempos e instrumentos ou procedementos de avaliación

Os departamentos contemplarán as adaptacións correspondentes no caso do alumnado con discapacidade, do que conte con adaptación curricular significativa, e do que presente TDAH.

En todo caso seguiranse os protocolos establecidos pola Consellería ao respecto.

h) Apoio ao alumnado non falante

Varios alumnos iniciaron o curso con carencias na competencia básica nalgunha das linguas oficiais da comunidade autónoma. Os alumnos procedentes do estranxeiro descoñecen a lingua galega e nalgúns casos a castelá.

Para atender ás necesidades específicas deste alumnado abórdanse diferentes actuacións:

-exención na materia de lingua galega nos casos contemplados pola normativa vixente

-no caso dos alumnos con dificultades en calquera das linguas oficiais que sen embargo non impide seguir as clases, realizarase un apoio do profesorado do grupo a través de plans de reforzo da lingua.

i) Medidas extraordinarias de modificación do currículo

Considéranse medidas extraordinarias de atención á diversidade todas aquelas que poden requirir modificacións significativas do currículo ordinario ou supoñer cambios esenciais no ámbito organizativo, así como, de ser o caso, nos elementos de acceso ao currículo ou na modalidade de escolarización. Aplicaranse unha vez esgotadas as de carácter ordinario ou por resultaren estas insuficientes.

As adaptacións curriculares, medidas extraordinarias de atención máis frecuentes, serán elaboradas polos departamentos didácticos en coordinación co de Orientación, segundo as directrices da normativa vixente.

Medidas específicas do Departamento de Xeografía e Historia

As medidas a tomar polo profesor estarán coordinadas co Departamento de Orientación e terán en conta o historial académico e a colaboración cas familias. O tratamento didáctico da diversidade debe partir das actividades cotiás con vistas a obter datos sobre a maneira en que se manifesta o alumnado e establecer, mediante a avaliación diagnóstica as súas carencias e aptitudes.

O seu desenvolvemento nas programacións de aula e nas súas unidades didácticas xerará un conxunto de propostas que favorezan a adaptación ós intereses, capacidades e motivacións dos alumnos respectando sempre un traballo común de base e intención formativa global que permita a consecución dos obxectivos xerais da Etapa.

Tanto no primeiro curso como nos restantes da ESO as medidas de atención á diversidade poden adoptar diferentes tipoloxías:

-Adaptación de recursos materiais, por exemplo asentos e mesas especiais (caso de alumnado con mobilidade reducida), ou a ubicación na aula (caso dunha discapacidade visual ou auditiva).

-Adaptación dos tempos na realización de actividades e probas (TDH, Asperger)

-Traballo en agrupamentos específicos ou apoio dentro ou fóra da aula.

-Adecuación dos elementos do currículo: adaptación curricular individualizada ¿ACI- significativa (modificación de criterios de avaliación, estándares de aprendizaxe e actividades, para alumnado con NEAE). Tódalas medidas estarán desenvolvidas unidade por unidade na programación da aula de cada profesor, e serán revisadas de xeito permanente en aras de lograr unha adaptación plena aos seus fins en cada aula.

Ferramentas para o tratamento da diversidade

1. Rúbrica para avaliar o tratamento da diversidade individual.

2. Rúbrica para avaliar o tratamento da diversidade no grupo.

Outras medidas de atención á diversidade

a) Programas de habilidades sociais

O departamento de orientación elabora un programa de habilidades sociais que contempla actuacións para o desenvolvemento cognitivo, o autoconhecimento e a mellora da autoestima, programa que se incorpora ao plan de acción tutorial.

Así mesmo, correspóndelle elaborar e desenvolver un programa de habilidades sociais orientado a corrixir condutas disruptivas e mellorar a integración no centro, e un programa de habilidades sociais para aquel alumnado que sexa sancionado con suspensión do dereito de asistencia ao centro.

b) Atención educativa a alumnado imposibilitado de acudir ao centro

Aplicarase o disposto no plan de contingencia do plan de adaptación á situación derivada da covid-19.

No presente curso académico 2022-2023 nos tres grupos (A,B,C) de 3º de E.S.O. , con un total de 26 alumnos e alumnas en cada grupo, hai o seguinte alumnado con necesidades específicas de apoio educativo:

3º de ESO A.

4 alumnos/as diagnosticados con TDAH

2 alumnos/as con Xeografía e Historia de 2º pendente

3º de ESO B.

1 alumno con altas capacidades

3 alumnos/as repetidores

1 alumno con Xeografía e Historia de 2º pendente

3º de ESO C

1 alumno con TEA, TDAH e ACI en Xeografía e Historia de 2º

5 alumnos/as con TDAH

No inicio de curso recibíuse información precisa do alumnado con necesidade específicas de apoio educativo por parte do Departamento de Orientación do centro, as ACI e pautas a seguir có alumnado, do mesmo xeito a necesidade de material adaptado.

De entre as medidas de atención á diversidade, son en principio, á espera da avaliación inicial, medidas de tipo ordinario, que faciliten a adecuación ó currículo prescriptivo, sen alteración significativa dos obxectivos, contidos e criterios de avaliación.

a) Adecuación da P.D. Promoverase un reforzo daqueles contidos e competencias previos necesarios para o logro dos obxectivos do curso, deducidos a partir da avaliación inicial e mediante a entrega de materias didácticos engadidos. No caso do alumnado que repetiu o curso, ademais da avaliación inicial se lle encargará a realización de dous cadernillos de exercicios, así coma de dous exames a partir dos contidos da materia de 2º de E.S.O.. Nos criterios de avaliación teranse en contra aqueles contidos e competencias. Levarase a cabo un seguimento continuo das alumna e o alumno ó longo do curso no desempeño de competencias e logro de obxectivos e conversas con estes sobre seu desempeño.

b) Metodoloxía baseada no traballo cooperativo en grupos heteroxéneos e aprendizaxe por proxectos. Na metodoloxía indicouse o peso das producións coma procedementos e instrumentos de avaliación, no tocante á atención a diversidade, procurárase a inserción dos alumnos con necesidades específicas con aquelas alumnas e alumnos con mellor desempeño de competencias e logro dos obxectivos.

c) Adaptación dos tempos, dos instrumentos e dos procedementos de avaliación.

Existirá unha adaptación de tempos na entrega de traballos individuais de técnica asignados a cada U.D. para á alumna e alumno con necesidades específicas. Nas probas escritas, haberá unha adaptación de contidos e competencias a desenvolver para lo alumno en situación de repetir curso naqueles aspectos que non acadase os obxectivos o ano anterior.

d) Reforzo educativo e apoio do profesorado con dispoñibilidade horaria

e) Programas de enriquecemento curricular. No caso de detección na avaliación inicial e posteriores de alumnado con altas capacidades, axustaranse os contidos e procedementos e instrumentos de xeito adecuado, mediante ampliación de contidos e de esixencia de desemprego de competencias.

f) Plan específico personalizado para o alumno que permanece un ano máis no mesmo curso.

Identificación do alumno/a; relación de necesidades educativas que levaron á repetición; medidas ordinarias aplicadas no curso previo; detección de recursos no presente plan (contidos).

7.1. Concreción dos elementos transversais

	UD 1	UD 2	UD 3	UD 4	UD 5	UD 6	UD 7	UD 8
ET.1 - Tratamento e prevención na aula da violencia de xénero, da violencia contra as persoas con discapacidade, da violencia terrorista e calquera forma de violencia, racismo ou xenofobia.	X	X	X	X	X	X	X	X
ET.2 - Educación para a saúde, para o consumo, ambiental e vial	X	X	X	X	X	X	X	X
ET.3 - Traballo para unha adecuada comprensión lectora, expresión oral e escrita, a comunicación audiovisual, as tecnoloxías da información e da comunicación e a educación cívica	X	X	X	X	X	X	X	X

	UD 9	UD 10	UD 11	UD 12
ET.1 - Tratamento e prevención na aula da violencia de xénero, da violencia contra as persoas con discapacidade, da violencia terrorista e calquera forma de violencia, racismo ou xenofobia.	X	X	X	X
ET.2 - Educación para a saúde, para o consumo, ambiental e vial	X	X	X	X
ET.3 - Traballo para unha adecuada comprensión lectora, expresión oral e escrita, a comunicación audiovisual, as tecnoloxías da información e da comunicación e a educación cívica	X	X	X	X

Observacións:

As actividades e práctica docente traballarán a comprensión lectora, expresión oral e escrita, a comunicación audiovisual, as tecnoloxías da información e da comunicación e a educación cívica. Atención ao tratamento e prevención na aula da violencia de xénero, da violencia contra as persoas con discapacidade, da violencia terrorista e calquera forma de violencia, racismo ou xenofobia. Fomentárase o desenvolvemento de actitudes como: - Crítica ante mensaxes que denotan unha discriminación sexual, racial, social, etc. - Disposición aberta a buscar parte da explicación de sucesos actuais nos seus antecedentes históricos. - Rexeitamento de calquera tipo de violencia. - Valoración crítica dos prexuízos sexistas presentes nos nosos costumes e recuperación e integración do patrimonio cultural das mulleres. - Disposición aberta a buscar parte da explicación de sucesos actuais nos seus antecedentes históricos. - Valoración dos dereitos humanos como unha conquista histórica e rexeitamento de calquera forma de violación dos mesmos, así como de todo tipo de discriminación por razóns de idade, sexo, raza, nacionalidade e relixión. Tamén na educación para a saúde, para o consumo, ambiental e vial trataráanse: - Interese por coñecer e gozar de obras e obxectos artísticos. - Contribución á conservación do patrimonio histórico - artístico. - Interese por descubrir e coñecer territorios e paisaxes de distinto tipo. - Disposición favorable á conservación e mellora do medio natural. - Recoñecemento dos graves problemas ós que se enfronta a vida humana sobre a Terra. - Sensibilidade cara á racionalización no uso dos recursos naturais. - Actitude crítica ante o reparto desigual dos recursos e solidariedade cos que sofren escaseza de alimentos e recursos. - Disposición activa á cooperación por conserva-los restos e vestixios do pasado e valoralos como parte do noso patrimonio comprometéndose na nosa obriga de transmitirlos as xeracións futuras nas mellores condicións posibles.

7.2. Actividades complementarias

Actividade	Descrición	1º trim.	2º trim.	3º trim.
Visita Museo do Pobo Galego	Materiais e recursos didácticos			

Observacións:

Este programa de actividades non se considera pechado, está aberto á introducción ou supresión dalguns apartados en función de acontecementos e de propostas que vaian chegando ao centro.

8.1. Procedemento para avaliar o proceso do ensino e a practica docente cos seus indicadores de logro

Indicadores de logro	
Indicadores	V a l o r a c i ó n (B e n / R e g u l a r / M a l)
Propostas de mellora	1. Programa a materia tendo en conta os estándares de aprendizaxe previstos. 2. Programa a materia tendo en conta o tempo disponible para o seu desenvolvemento 3. Selecciona e secuencia de forma progresiva os contidos da programación de aula tendo en conta as particularidades de cada un dos grupos de estudantes 4. Programa actividades e estratexias en función dos estándares de aprendizaxe 5. Planifica as clases de modo flexible, preparando actividades e recursos axustados á programación de aula e as necesidades e os intereses do alumnado

Descrición:

O desenvolvemento da P.D. será revisado mensualmente durante todo o curso lectivo, constando tal revisión nas memorias entregadas polo departamento á xefatura de estudos en cada avaliación trimestral, e asemade nas actas mensuais do departamento. Para reflexionar sobre a práctica docente nas reunións mensuais e introducir melloras durante o curso e de cara á programación do curso seguinte, analizaranse os seguintes aspectos, cada un cá rúbrica correspondente.

8.2. Procedemento de seguimento, avaliación e propostas de mellora

Cada comezo de curso revisarase a programación co obxectivo de adecuala as novidades lexislativas introducindo aqueles aspectos que se revelen necesarios e suprimindo as iniciativas que se consideren pouco exitosas. Do mesmo xeito que coa avaliación do proceso de ensino e práctica docente, nas xuntanzas de departamento semanais irase facendo un balance e valoración dos aspectos da programación que ofrezan dificultades ou que deben ser complementados. Estas puntualizacións serán recollidas pola xefatura do departamento para ser incorporadas na programación do seguinte curso.

9. Outros apartados